

הלאכת מחשבת

דיון לעומק בנושאים עיוניים ~ רעיונות והערות ~ בפרשת השבוע

פרשת השבוע "זארא" (ובו ז' עניינים בביאור הפרשה ופרק "נהשבה")

"מתוך ההפיכה" (סיפור היסטורי מפעים מהעבר הלא רחוק)

פרק צ"ג "טובתן של רשעים"

לא רק כשדיברו אליו אלא גם כשהדברים נאמרו רחוק ובטבע האוזן האנושית שלא הייתה קולטת זאת, ברם הגרעק"א מרוב חביבות התורה שמע את הדברים שנאמרו ברחוק וכבדות שמיעתו לא הפריעה לו כיון שלא היה דבר חביב עליו והדברים נפלאים למתבונן)

ועל כן הבין משה רבינו שאם בני ישראל אינם מתגעגעים ומצפים לישועה אף שזה נוגע לתכלית חייהם הרי שהאשמה בו, כי בני ישראל אינם מאמינים שהוא הגואל האמיתי דסבורים דאי אפשר שהקב"ה ישלח להם גואל שהוא כבד פה וכבד לשון שזה בעל מום גדול מאד, מכוח זה נשא משה רבינו ק"ו שפרעה שהשליחות אינה לטובתו ודאי לא ירצה לשמוע אליו אפילו אם הייתה לשונו צחה ביותר, לא כ"ש שהוא כבד פה וכבד לשון, ויש כאן שתי ריעותות. ראשית המגבלה הפיזית שלו שמכבידה לשמוע את השליחות, שנית עצם הדיבור שהוא לרעתו.

ברם תמה השפת"ח על פירוש רש"י הנ"ל (וכבר עמדו בזה הרא"מ הגור אריה והלבוש אורה) דהיאך יכול היה משה רבינו לטעות ולומר שהסיבה שאין בני ישראל שומעים אליו כי הוא כבד פה וכבד לשון והלא התורה מעידה כי נואשו מקוצר רוח ועבודה קשה, כלומר שנואשו לחלוטין מן הגאולה ה' ירחם ואין הם מצפים לגאול, למה א"כ תלה משה רבינו שהסיבה כי הוא כבד פה וכבד לשון? ותיירץ ע"ז דמשה רבינו לא ידע באותה שעה את הסיבה האמיתית למה נואשו בני ישראל מן הגאולה מפני קושי הגלות וכובד הגזירות (והתורה כתבה את הסיבה האמיתית) ולפיכך תלה את הקושי בו עצמו.

(ברם יש להבין דלמה בתחילה קיבלו בני ישראל בשמחה רבה את השמועה שהגיעה עת פקידתם ולא שאלו את עצמם היאך גואל זה יוכל לגאלם אחרי שהוא כבד פה וכבד לשון? עוד יש לתמוה, שהרי כבר דיבר עם פרעה והיה לו משא ומתן שלם עמו, הוי אומר שפרעה שומע היטב מה מדבר אליו משה אלא שהוא אינו רוצה לשמוע אליו כי הדבר הזה נאמר לרעתו ולפיכך אינו מעוניין בו, למה א"כ תלה הכל בכבדות פיו ולשונו? והנה באמת היה אהרן כבר נוכח יחד עמו בשליחות אל בני ישראל ואל פרעה ויתכן ששמעו את עיקר הדברים מפי אהרן ולפיכך קיבלו אבל הוא עצמו אינו ברור,

(א) מהו הק"ו שעשה משה שפרעה לא ישמע אליו.

איתא בפרשה (פ' ו' פס' י"א י"ב) **"וידבר ה' אל משה לאמר בא דבר אל פרעה מלך מצרים ושלח את בני ישראל מארצו. וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים".**

ופרש"י: "ואני ערל שפתיים אטום שפתיים, וכן כל לשון ערלה אני אומר שהוא אטום, ערלה אזנם, אטומה אזנם משמוע, ערלי לב אטומים מהבין וכו'. ואיך ישמעני פרעה, זה אחד מעשרה ק"ו שבתורה" עכ"ל.

יש להבין למה שינה רש"י ופירש את הפסוק שלא על הסדר, שמתחילה פירש עניין ערל שפתיים שהוא כבד פה וכבד לשון ואחרי כן פירש את הק"ו שעשה משה רבינו, דאם בני ישראל לא שמעו אל קולו על אחת כמה וכמה שפרעה לא ישמע אליו וממילא אין כל תכלית בשליחות שלו אל פרעה. ואין זה על סדר הפסוק כפי שבדרך כלל הוא עושה.

ובשפת"ח עמד בזה והסביר דרש"י בא לאפוקי שלא נטעה לחשוב שישנם בזה שני דברים נפרדים, דבני ישראל לא שמעו אליו מפני שהייתה דעתם קצרה שכבר לא היו יכולים לצפות לגאולה לאחר שהתחזקו הצרות עליהם אחרי שמשה רבינו הגיע לגאלם. ובנוסף יש את הצרה שלו שהוא כבד פה וכבד לשון ואין מבינים את שפתו. לפיכך הפך רש"י את הסדר ופירש קודם את נושא ערלות שפתיים ורק אחרי כן פירש את הק"ו (שהוא אחד מהעשרה ק"ו שבתורה) בזה רצה רש"י לומר דבאמת הקושי של בני ישראל הוא יותר מצד ערלות השפה שלו ולפיכך יש כאן ק"ו טוב, דאם בני ישראל ששליחות זו היא לטובתם וצריכים להבין את שפתו אפילו כשהוא ערל שפתיים, שהרי אדם שמצפה לדבר ומשתוקק אליו מאד יבין כל דבר ששייך לעניין שמצפה לו ואפילו שהדברים נאמרים לו בשפה שאינה ברורה לו.

(כעין משל נוכל להביא ממעשה נורא שהיה עם מרן הגרעק"א זיע"א שהיה בזקנותו כבד שמיעה עד שכמעט ולא היה מסוגל לשמוע דברים שנאמרו בסביבתו, אך כל זה נגע רק לדברים שלא הייתה להם שייכות לתורה, ברם אם היו מדברים בפלפולי דאורייתא היה מאזין

מניעה לבוא ולומר את דברו לפרעה אפילו שהוא כבד פה ולשון כיון שהוא הולך בשליחותו של הקב"ה, ברם ברגע שהוא רואה את בני ישראל מתייאשים לחלוטין מן הגאולה, אם כן איזה טעם יש לשליחותו הזו והלא כ"ש שפרעה לא ירצה עתה לשמוע.

ברם עדיין יש לתמוה, למה לא אמר לו הקב"ה שסיבת המעכב אינה כפי שסובר דהוא מטעם ערלות שפתים אלא קוצר רוחם מקושי השעבוד ולולי כן היו שומעים לו על אף כבודות פיו, וא"כ כבר אין הק"ו נכון, דאפשר שבני ישראל אינם שומעים אפילו דבר שהוא לטובתם משום שכבר דעתם קצרה, אבל פרעה ישמע אל משה אע"פ שהוא ערל שפתים כיון שאין דעתו קצרה ואפילו שהשליחות היא לרעתו?

ונראה דעדיין יכול היה משה רבינו לטעון דעיקר הקושי של קוצר רוחם וכבודות השעבוד קשה להם כי הם אינם משיגים את הגאולה דרכו, אבל אם היה צח לשון יכול היה לשבת עמם ולהחדיר בתוכם את הציפיה הנכונה לגאולה, נמצא שהתייאשו מהגאולה בשל כבודות פיו כיון שלא עומד לצידם להשפיע עליהם תקוה ונחמה. ועל כן עדיין יש לק"ו שלו מקום גם על פי האמת שסיבת אי שמיעתם היא בשל רוחם הצרה, דאם בני ישראל שהשליחות לטובתם אינם יכולים לשמוע כי אינם מבינים את שפתו על אחת כמה וכמה שפרעה לא ישמע את השליחות אפילו שאין דעתו קצרה כיון שעורלת שפתו לא תשכנע את פרעה בחשיבות שליחותו, דהרי אפילו אם היה צח לשון לא היה רוצה לשמוע את הבשורה שנושא לא כ"ש כשפתו ערלות דוודאי שיהיה לו על כך להיתפס כדי שלא לקבל את השליחות, לפיכך אליבא דדעתו של משה מינה לו הקב"ה את אהרן שיהיה אף הוא שליח לגאולה כדי שתדד הטענה הזו (ויעוין ב"אור החמה" להגאון הצדיק רבי זונדל קרויזר זצוק"ל שכתב כעין זה ליישב את רש"י)

וזהו עומק פירוש רש"י "לפי שאמר משה אני ערל שפתים" דרק משום טענתו של משה שיש בו את החסרון של חיתוך הדיבור אין הוא יכול לעשות של שליחותו, לפיכך צריך הוא לאהרן כדי שיוכל להליץ בעדו אל פרעה כדי שיכנסו דבריו לאוזנו, אבל אליבא דאמת לא היה כל חיסרון בכבודות פיו של משה לעשות את כל השליחות גם אם לא היה אהרן מתמנה לשליח, פרעה היה שומע את הכל כי כאשר יש שליחות מאת הקב"ה אין צריכים את מעלת השליח.

ולעולם יכול היה פרעה לקבל את הגילוי של הקב"ה בחלום או בכל צורת נבואה בלי שהקב"ה ישלח לו נביא (כפי שבלעם ואבימלך קיבלו נבואה) אלא שלגודל טומאתו לא היה יכול לקבל את הנבואה בצורה כזו ולפיכך היו צריכים להלביש את השליחות בצורה טבעית כדי שידע שהכל הוא מאתו יתברך, אדרבה כבודות פיו של משה רבינו רק משמשת כמעלה, דאם היה לו לשון לימודים יכולים היו האפיקורסים לומר

ואהרן כיון שהוא נביא יודע מה שנאמר למשה לפיכך לא הפרעה כבודות הפה שיבין את כל השליחות. ואולי [בדרך האפשר] בפעם הזו דיבר אליהם משה רבינו בלי אהרן ולפיכך תלה את החיסרון בו עצמו, ברם א"כ ידע משה רבינו שיכול הוא להעביר להם את דברי הגאולה על ידי אהרן למה א"כ חשש שלא ישמעו לו יותר הרי יכול הוא מעתה ואילך להעביר את דברי הנבואה על ידי אהרן כפי שאכן ציווה הקב"ה על אהרן שהוא יהיה זה שמשמיע את הנבואה לבני ישראל ולפרעה, וצ"ע.

ואולי בדוחק אפשר לומר דהרי ידוע שאין כוח בשליח יותר מכוח המשלח ממילא אם משה רבינו עצמו אינו יכול להשמיע את דבר הגאולה לא יועיל גם אהרן כיון שהוא בא מכוחו עד שלא יקבל מינוי מיוחד מאת השי"ת. לפיכך סבר משה רבינו שמה שבני ישראל שמעו את דבר הגאולה כל עוד לא הייתה הרעה בתנאים אבל ברגע שהמצב נעשה רע מאד תולים בני ישראל את האשמה כי הוא לא יכול להעביר את השליחות כהוגן ועל כן אי אפשר שתגיע הגאולה דרכו, ולא כ"ש שפרעה ברגע האמת כשיצטרך להוציא את בני ישראל לא ירצה לשמוע בשום אופן וממילא אין תכלית לשליחות, על כן בא הקב"ה ועשה מינוי מיוחד לאהרן שיהיה בגדר נביא של משה שיהיה לו כוח מיוחד שהדיבור של משה יצא מפיו של אהרן באותו כוח כאילו היה משה עצמו מדבר בלי החסרון של כבד פה וכבד לשון ובזה כבר לא תהיה מניעה מבני ישראל לשמוע אליו וכמו כן פרעה יאלץ לקבל את השליחות ואפילו שלא ירצה לשמוע ברם בעל כורחו יקבל את השליחות).

והנה בפסוק הבא "וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים" פירש רש"י "לפי שאמר משה אני ערל שפתים צירף לו הקב"ה את אהרן להיות לו לפה ולמליץ" נראה דהקב"ה חש לטענת משה רבינו שכבודות פיו מונעת את השליחות ומסיבה זו לא ישמע אליו פרעה וכדי שלא תפריע הוא מצרף את אהרן כשליח להשמיע את דבריו לבני ישראל ולפרעה.

ויש לשאול והלא כבר טען משה רבינו (פ' ד' פס' י') "לא איש דברים אנוכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנוכי וע"ז עונה לו הקב"ה "מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש הלא אנוכי ה' ועתה לך ואנוכי אהיה עם פיך והוריתך אשר תדברי" הרי שכבר נטענה הטענה של כבודות פה וכבודות לשון והקב"ה אומר לו שלא תפריע הטענה כלל כי הרי שכינה תדבר מתוך גרונו וזה פירוש ואנוכי אהיה עם פיך וגו'. א"כ היאך יכול הוא לבוא בטענה כזו לקב"ה והרי ברור שאם הקב"ה אומר לו שלא תהיה המגבלה מצד כבודות פיו לא תהיה מניעה, ואם תקשני היאך לא שמע פרעה הלא הקב"ה אמר לו כבר כי פרעה לא ישמע אליו מיד אבל לאחר זמן לא תהיה לו הברירה ויוכרח להוציא בעל כורחו וצ"ע.

(ואולי אפשר לומר דאה"נ אם היו בני ישראל שומעים ולא מתייאשים מן הגאולה לא הייתה למשה רבינו

נבואת משה רבינו בלא שליחות אהרן, נמצא שהמינוי היה למנוע טענת משה רבינו ואני ערל שפתים מלהגן על עם ישראל.

(ועדיין הדברים צריכים ביאור, שהרי משה ואהרן כבר היו אומרים לישראל מלכתחילה את הגדתם ואז הרי שמעו ושמוחו שהם נגאלים ומסתמא שגם את השמועה שאמר להם שהקב"ה עומד לגאול אותם אמר גם כן עם אהרן, ואפילו הכי לא שמעו אליו מקוצר רוח ומעבודה קשה, מה נשתנה כעת?)

וצ"ל דקודם אמנם אהרן אמר עם משה אבל לא בתורת "ידא אריכתא" ולפי קושי השעבוד עדיין יכולים היו לשמוע צורת הגדה זו, אבל עתה לאחר קושי השעבוד ודעתם הקצרה כאן היו צריכים למינוי של אהרן כמתורגמן של משה רבינו, דההגדה תהיה כאילו יצאה מפי משה רבינו, אבל דרך פי אהרן וכזו הגדה יוכלו לשמוע ולא תהא דעתם קצרה)

ועדיין צריך להבין, למה אנו צריכים לכל זאת ולמה אין הקב"ה מרפא את קושי הדיבור, והרי יש ביד הקב"ה לעשותנו שיהיה קל לשון ויוכל לומר את הגדתו בלי שבני ישראל יתקשו להבין, למה לא ריפא אותו הקב"ה באותה שעה? ברם באמת אין זו טענה כלל, אדרבה זוהי המעלה, דלכך עשה קב"ה את משה רבינו כבד פה וכבד לשון כדי שעל ידי כך יתפרסם כוחו של הקב"ה בעולם בעת שיוציא את בני ישראל ממצרים, ברם אם היה מרפא את לשונו היו תולים את כל הנס במשה רבינו ולא בהקב"ה והיה חסר בקידוש שמו יתברך בעולם.

ואם תקשני דאם כן מה הועלתו במינוי אהרן וכיון שאהרן היה קל לשון אולי יתלו את גודל הנס בזה שאהרן היה מפליא לדבר ומאי שנא משה מאהרן? ונראה לומר דעיקר החשש היה אם משה רבינו יהיה קל לשון כיון שעיקר השליחות נעשית על ידו, כאן יש את הסכנה שיתלו את גודל הנס במשה רבינו ולא בהקב"ה (חלילה) אבל אהרן הוא רק מתורגמן (כפי שנאמר באונקלוס) ועיקר המעשה נעשה על ידי משה רבינו וע"כ אי אפשר לטשטש את גודל הנס שמשה רבינו עם כבידות פיו (והמתורגמות היא כוח צדדי) הצליח להוציא את בני ישראל ממצרים כאן יתלו כולם את גודל הנס רק בהשי"ת לבדו, לפיכך הותירו כבד פה וכבד לשון (ולבסוף נתרפא משה רבינו מכוח התורה כדאיתא במדרש רבה דברים). ומכל מקום ירדה הטענה על בני ישראל שלכתחילה שמעו בלי מתורגמן ואילו פרעה שמע עם מתורגמן ויש נפקא מינה גדולה ביניהם.

ברם עדיין יש לתמוה על הסבר הגר"ש משפ"טיוקע ז"ע דלמה הוצרך אהרן להימנות כשליח, והרי די שהשי"ת יבטיח למשה רבינו שפרעה לא ישמע לו ולא יהיה מקרבי התשובה כפי שאכן הפסוק אומר תיכף "ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אותותי ואת מופתי בארץ מצרים ולא ישמע אליכם פרעה ונתתי את ידי במצרים והוצאתי את צבאותי את עמי בני ישראל מארץ מצרים בשפטים גדולים וידעו מצרים כי אני ה'

דבאמת אין לו שליחות מאת בורא עולם אלא משה רבינו בכישרונו המיוחד הצליח לשכנע את פרעה ולפיכך הצליח לשכנע את פרעה לשלח את בני ישראל ממצרים (כשרון דמגוגי) לפיכך עשה הקב"ה כבד פה וכבד לשון להראות לעולם כי לא מכוח משה רבינו פרעה מוציא את בני ישראל ממצרים אלא כי כך הוא רצונו של הקב"ה ודו"ק היטב.

וב'פרדס יוסף' הביא את דברי הגה"ק רבי שמשון משפ"טיוקע זצוק"ל זיע"א להקשות על הק"ו, דנראה דהתורה באה להעיד על הק"ו שהוא ק"ו גמור ולית לו פירכא, דאיתא במדרש תנחומא (ויקרא ח') גבי יונה הנביא שלא רצה לקרוא את הנבואה על נינוה בטענה שהגויים הם "קרבי תשובה" ובנקל יכולים הם לשוב אל הקב"ה, כיון שכן חשש יונה הנביא יתחייבו שונאייהם של ישראל כליה רח"ל, שכן יהיה קטרוג גדול על עם ישראל ששומעים תוכחה מנביאי ישראל תמיד ואינן שבים בתשובה ואילו הגויים שומעים תוכחה פעם אחת ותיכף שבים אל ה', לפיכך ברח יונה לחו"ל כי אין הנבואה שורה בחו"ל.

לפי"ז תמה הגה"ק רבי שמשון משפ"טיוקע ז"ע דאין כאן ק"ו, דישאל אינם שומעים כל כך לנביאייהם כי כך הוא טבעם ולפיכך יתכן מאד שלא ישמעו אף לנבואה שנועדה לטובתם, אבל פרעה הוא מקרבי התשובה ולפיכך אפשר שישמע אל משה רבינו ואפילו שהוא כבד פה וכבד לשון, כי הגוי בטבעו חושש וחוזר בתשובה מהר.

ותירץ על כך דטענת משה רבינו הייתה בדרך ה"איפכא מסתברא" והכי קאמר, אם ישמעני פרעה כיון שהוא מקרבי התשובה זה גופא יעשה אותי "ערל שפתים" כלומר מעתה יינטל ממני פיתחון הפה לסגור על בני ישראל, שהרי עם ישראל אינו רוצה לשמוע אל השי"ת ואיחלו פרעה ישמעני, עכת"ד.

אלא שדבריו לקטני ההשגה אינם מובנים כל עיקר, דאם אכן זו היא כוונת הפסוק למה שולח אותו הקב"ה יחד עם אהרן לומר את השליחות והרי טענת משרע"ה להימנע כליל מהשליחות (דומיא דיונה שרצה להימנע לחלוטין מלומר את הנבואה) שהרי פרעה ישמע את משה גם עם כבידות פיו ואילו עם ישראל אינם שומעים אליו ועל ידי זה יהיה ח"ו ערל שפתים מללמד על עם ישראל זכות, וא"כ מה היא התשובה לטענתו?

ברם אפשר לפרש את עומק כוונתו, דבאמת כל הקושיא על עם ישראל תהיה רק אם משה רבינו עצמו יאמר את הנבואה לפרעה ופרעה ישמע אליו כיון שהוא מקרבי התשובה, אז תהיה ח"ו טענה על עם ישראל, דאיך עם ישראל אינו שומע את שליחות משה רבינו אע"פ שהיא לטובתו ואילו פרעה שומע. אבל עכשיו שאהרן מצטרף אליו בשליחות לא תהיה טענה כלל על עם ישראל, דיכולים הם לזכות בדין, דאף הם היו שומעים אל משה רבינו דרך שליחות אהרן ופרעה ששמע את נבואת משה דרך אהרן אינו מהוה טענה על בני ישראל ששמעו את

התשובה? ושמה הקטרוג על עם ישראל שחסר להם ב"ציפית לישועה" דכפי שיש כיום חיוב גמור לצפות בכל יום ובכל שעה לביאת גוא"צ במהרה בימינו אמן, וזהו אחד מייג עיקרי האמונה ומי שחסר באמונה זו הרי הוא בגדר אפיקורוס רח"ל. ולעתיד לבוא יתבע כל אחד ואחד בין הדברים "ציפית לישועה"?

וכך הדין גם בגאולה הראשונה, הייתה חובת האמונה על כל יחיד להאמין שהקב"ה ידן את הגויים בבוא הזמן ויוציאם ממצרים ויביאם לארץ ישראל המובטחת לאבות הקדושים. לפיכך הייתה טענה קשה על עם ישראל שאינם שומעים למשה רבינו שהוא הגואל ראשון גם אם הוא כבד פה וכבד לשון, דאם היו חוזרים באמונה שבמהרה יושעו צריכים היו להטות אוזן ולהקשיב גם אם השפה אינה ברורה, לא כ"ש תגדל הטענה עליהם כשפרעה שאמור לא להבין את השליחות כי היא נוטה לרעתו ובכל זאת שמעה כיון שהוא מקרבי התשובה בזה עלולה מידת הדין לקטרג על עם ישראל שאינם מצפים לישועה, לפיכך מינו את אהרן כדי שלא יבלוט הקטרוג על עם ישראל, וזוהי כנראה כוונת הגה"ק משפיטיוקע זי"ע, ודו"ק היטב.

***

(מהרה"ג החו"ב בעל ויברך דוד שליט"א)

ב) דברים נפלאים בענין ארבע לשונות של גאולה וארבע כוסות ממשנתו של התורת חיים

והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלת אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בדרוע נטויה ובשפטים גדלים. ולקחתי אתכם לי לעם (ו, ו-ז)

בתורת חיים חולין צ"ב ע"א ביאר דברים נפלאים מאוד בענין הארבע כוסות והקדמת היציאה ממצרים, ונערוך את עיקרי דבריו בס"ד בלשון קלה ובתוספת ביאור:

הנה בתחילה נגזר על ישראל להיות משועבדים במצרים ארבע מאות שלשים שנה, כמ"ש ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים, וכתב הרמב"ן שם שאף שלאברהם נאמר רק שיהיו במצרים ארבע מאות שנה, מ"מ במה שאמר "ודור רביעי ישוב הנה כי שלם עון האמורי עד הנה" רמז לשלשים שנה הנוספות, אמנם לבסוף עיקר שעבודם של ישראל היה רק פ"ו שנים משנולדה מרים, כמ"ש במדרש שמשום כך נקראה מרים ע"ש וימררו את חייהם, נמצא לפ"ז שלא נשתעבדו ישראל אלא חמישית ממה שנגזר עליהם מלכתחילה.

ולפ"ז מבואר מה שנאמר בפרשת בשלח "וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם", ואינא במדרש שהוא השר של מצרים, ויש לומר שרדיפתו אחריהם היתה משום שבא בטענה שעדיין לא נגמר זמן שעבודן שנגזר עליהם.

ולפ"ז מבואר גם מה שאמרו חז"ל שבתחילה לא רצה הים להקרע עד שנגזר עליו, ולכאורה הרי כבר בבריאת העולם התנה הקב"ה עם הים שיקרע לפני ישראל, אמנם להנ"ל

בנטותי את יד על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם" הרי שהקב"ה מבטיחם שלא ישמע אליהם פרעה ממילא כל הסיבה למינוי של אהרן בטילה, שהרי כל הטעם אליבא דהגר"ש זצוק"ל נועד כדי למנוע את טענת משה רבינו שפרעה ישמע אליהם כי הוא מקרבי התשובה ויהי קטרוג גדול על עם ישראל, אבל עתה שהקב"ה מבטיחו שלא ישמע אליהם פרעה ממילא כבר לא יהיה קטרוג למה א"כ נתמנה אהרן?

גם עצם הטענה שפרעה ישמע מיד אינה מובנית, דאינו דומה לנינוה שאף שהיו שקועים בגזל ועוונות אחרים עדיין לא נמנעה מהם דרך התשובה כי לא כפרו במציאות שיש בורא עולם ואם הוא מזהיר שנינוה תחרב בשל העוונות ישובו בתשובה, אבל פרעה הרי לא הכיר כלל בהשי"ת כפי שאמר, מי ה' אשר אשמע בקולו, ועשה את עצמו לאלוה ואמר "לי יאורי ואני עשיתני" כביכול ברא את עצמו והיאך שייך באדם כזה דרך חרטה?! בר מן דין, הרי כבר הייתה ההבטחה של השי"ת לאברהם אבינו בברית בין הבתרים "וגם את הגוי דן אנוכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" ומזה גופא היה על משה רבינו להסיק שפרעה לא ישמע אל ה' שהרי אם יוציאם מידית לא יתקיים "וגם את הגוי דן אנוכי".

אמנם זה אפשר ליישב דנתבאר במפרשים ז"ל דשני עניינים היו במכות מצרים משפט ועונש על מה שהם השתעבדו בישראל ואותות ומופתים כדי להשיבם בתשובה, והנפקמ"י בנייהם לענין ההתראה, דהתראה לא נאמרה רק לגבי האותות והמופתים שה' ירבה במצרים כדי להשיבם בתשובה ועל זה היו צריכים התראה (שהרי כבר עברו את העבירות ואין את סיבת ההתראה לגבי עונש שבא קודם החטא) דאם לא כן לא יתעוררו לשוב בתשובה, אבל את המכות שקיבלו מצד עונש ומשפט לא היו צריכים התראה שהרי כבר התחייבו על מעשיהם הרעים והתראה זו למה?

לפי"ז אפשר לומר דאה"נ כבר הובטח עם ישראל בברית בין הבתרים, שהקב"ה ידן את מצרים בשפטים גדולים ומכל מקום אין מינה ראייה שפרעה לא ישמע אליהם מיד, דמה שנענשים עתה משום שהתחייבו בעונשים כבדים על כל מה שחטאו כנגד עם ישראל ולפיכך צריכים הם להיענש אף בלא התראה, וגם אם היה פרעה שומע אליהם ומצוה לשחרר את עם ישראל מיד מעול הגלות עדיין היו צריכים להיענש. לפיכך היה למשה רבינו חשש שמא ישמע פרעה אליהם מיד וממילא יעשה ערל שפתים ולא יוכל יותר לטעון לזכות עם ישראל.

ועדיין יש להבין מהו הקטרוג על עם ישראל שהרי משה רבינו לא נשלח לומר תוכחה לעם ישראל ולא שמעו כפי שהיה בזמן יונה הנביא ומה שבני ישראל לא היו יכולים לקבל את בשורת הגאולה הרי יש למשה רבינו הסבר משום שהוא ערל שפתים וקשה להם להבינו (כפשוטו ממש) וא"כ למה שיהיה קטרוג על עם ישראל אם פרעה שומע ומבין בגלל שהוא מקרבי

בישראל, ולכן לא קנה אדמת הכהנים, שצפה שגם בישראל שבת לוי לא ישתעבדו, וכדפירש"י בחומש.

ובזה מבואר גם מה שתקנו ד' כוסות של יין דוקא, דהוא משום ששעבוד ישראל במצרים היה כדי לצרפם מזהמת הנחש הקדמוני שנכנסה בהם בחטא עץ הדעת, ועץ הדעת היה גפן, ואיתא במדרש שחיה סחטה ענבים לאדה"ר ושתה יין, ולכן הד' כוסות הם ג"כ של יין.

ולכן לפני שירד יעקב אבינו למצרים שלח לו יוסף יין ישן כמ"ש במדרש, כי יין ישן בגימטריא ת"ל, לרמז לו שהגיע השעה של גזירת ת"ל שנה שנאמרה לאברהם, ונקרא יין "ישן" לרמז שגזירה זו היא משום היין ששתה אדה"ר לפני יותר מאלפים שנה.

ולכן הקדים הקב"ה את צווי לקיחת קרבן פסח ד' ימים קודם שחיטתו כדי שבזכות זה יקדימו ישראל להגאל ד' חלקים קודם זמנם, וע"י שמסרו נפשם באותם ד' ימים וקשרו את אלהי מצרים בכרעי מיטתם לעיני המצרים, נצטרפו ונזדככו כל מה שהיו צריכים להצרף במצרים עוד שד"מ שנה.

ולכן אוכלים בליל פסח ד' כזיתים של מצה, ב' באכילת מצה, וב' באפיקומן, כיון שאכילת מצה רומזת למהירות הקץ כמ"ש מצה זו על שום מה על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם הקב"ה וגאלם, והיינו שאם היו נשארים עוד היו מגיעים לנ' שערי טומאה ומחמיצים ח"ו, ולכן גאלם קודם זמנם, ולכן אוכלים ממנה ד' כזיתים לרמז שמיהר גאולתם בד' חלקים.

ומה שיותר הקב"ה לישראל ד' חלקים משעבוד היה זה כנגד ד' זכויות שהיו בהם, שלא שינו שמם ולשונם ולא היה בהם עריות ולשון הרע.

אך באמת נראה שהקב"ה לא וויתר לישראל לגמרי על הד' חלקים הללו, שהרי כל האומר הקב"ה וותרן הוא וותרן ח"ו, אלא יותר נראה שהקב"ה רק דחה את הד' חלקים הנותנים לזמן אחר, ואח"כ באמת נתקיימו הד' חלקים הללו בד' גלויות, בבל מדי יון אדום.

(ענין זה שהד' גלויות באו להשלים את החסר מגלות מצרים, מבואר גם בדברי עוד אחרונים, בספר מעשה רוקח על המשניות מסכת פסחים ד"ה ובזה כתב: "אלו היו בגלות מצרים ת' שנה כמו שהיה בגזירת בין הבתרים היה אז גאולה שלימה ולא היה אחריה שום גלות, אך כאשר נשתקעו במ"ט שערי טומאה ע"י מעשיהם ואלו היו שם שוב לא היתה להם תקנה וה' ברחמיו הוציאם קודם זמנו, וכל הגלויות המה השלמה לגלות מצרים", וכ"כ החיד"א בשמחת הרגל על הגש"פ לימוד שני ד"ה צפון בשם הרמ"ע מפאנו ושאר מפרשים.

ובספר תיקונים חדשים להרמח"ל תיקון ח' כתב: "ותא חזי דבהוא זמנא דאתקשר במצרים קטרא דמסאבותא דכלהו ד' קליפין אתקטרו תמן לשלטאה על ישראל, ולקבלייהו ת' שנין אתגזרו עליהו למהוי בפולחנא, למפרק להו מכל ד' פורקנא שלים, ואלמלא סבלו ישראל גלותא שלים, פורקנא נמי שלים הוה,

י"ל דהים טען שעדיין לא הגיע זמנם של ישראל לצאת ממצרים, וממילא עדיין לא הגיע זמנו להקרע לפנייהם.

וכשחזרו המרגלים ואמרו אפס כי עז העם וגו' והניאו לב בני ישראל מלבא לארץ, אמרו בני ישראל נתנה ראש ונשובה מצרימה, ולהנ"ל יש לבאר שלא היו סתם שוטים לחזור ולהשתעבד, אלא טענו שכנראה עדיין לא הגיע זמנם לצאת, וחשדו שמשו רבינו הוציאם מעצמו בלי רשותו של מקום, וחששו פן יארע להם כמו שקרה לבני אפרים שדחקו את הקץ ונהרגו כולם.

ומהירות הקץ נרמזה בחלומו של שר המשקים, שאמר והיא כפורחת עלתה נצה הבשילו אשכולותיה ענבים, היינו שבתוך כמה רגעים פרחו הגפן ועלה נצה פתח הסמדר והבשילו הענבים, ונאמרה שם המילה "כוס" ארבע פעמים, (שלוש בחלום ואחד בפתרונו של יוסף), לרמז שהקב"ה ימהר את הקץ שד"מ שנים כשיעור ד' פעמים כו"ס, ולכן שותים ארבע כוסות בליל הסדר, ולכן מבואר במדרש שהארבע כוסות כנגד ארבע כוסות שבחלומו של שר המשקים.

וכנגד זה גם נכתבו בתורה ארבע לשונות של גאולה, כנגד ארבעת החלקים שנתמעטו מהשעבוד שנגזר על ישראל במצרים.

ובזה מבואר ג"כ מה שכתוב "וחמשים עלו בני ישראל", דהיינו מחומשים, שיצאו משם בשעה שנשתעבדו רק אחד מחמשה ממה שהיה ראוי להם.

ולפ"ז מבואר מה שכתוב בפרשת ויגש שבשני הרעב אמרו המצרים ליוסף לא נכחד מאדוני כי אם תם הכסף וגו' קנה אותנו ואת אדמתנו בלחם וגו' ואז קנה יוסף את כל אדמת מצרים תמורת המזון, וע"פ שורת הדין היה ראוי שכל תבואת מצרים תהיה מכאן ואילך שייכת לפרעה, אמנם יוסף ויתר להם ד' חלקים כמ"ש "ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה הא לכם זרע והיה בתבואות ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידות יהיה לכם" וגו', ולכאול' תמוה לשם מה נכתבו דברים אלו בתורה.

אמנם לפי הענין הנ"ל מבואר, דהרי אמרו חז"ל דמה שקנה העביר יוסף את כולם לערים הוא כדי שלא יאמרו לישראל גולים אתם, וכמו כן י"ל דעל ידי שקנה את כולם עבדים לפרעה שוב לא יוכלו המצרים לומר לישראל עבדים אתם, שהרי גם הם יהיו עבדים לפרעה כמותם, וכיון שידע יוסף (ע"י פתרון חלומו של שר המשקים) שלבסוף יוותרו לישראל ד' חלקים מהשעבוד שהיה ראוי להם, לכן כנגד זה ויתר גם הוא למצרים ד' חלקים מהשעבוד הראוי להם.

ועוד פעל יוסף בזה שכאשר קטרג השר של מצרים ואמר שנתרו לישראל עוד ד' חלקי שעבוד, אמר לו הקב"ה הרי גם לעמך היה ראוי עוד ד' חלקי שעבוד ויותר להם יוסף.

ולכן אמרו חז"ל שהים לא רצה להקרע עד שראה ארונו של יוסף, שע"ז נזכר במה שיותר יוסף למצרים ד' חלקים משעבודם, והוכרח גם הוא לוותר לישראל כך.

ובזה מבואר גם הא דכתיב רק אדמת הכהנים לא קנה, דהא כל מה שקנה אותם היה כנגד מה שישתעבדו אח"כ

השם כתיב בהו ובאו בביתך ובתנורך ובמשארותיך אימתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה, ופירש"י "מה ראו שלא דרשו וחי בהן ולא שימות בהן", וצ"ב טובא, דהא צפרדעים אינם בני דעת כלל, ועל כרחך דהקב"ה הכניס בהם רצון להכנס לתנורים, [ומצאתי דבר פלא בספר הקנה סוף מצות קידוש ה' שכתב: "כך קיבלתי שאותם צפרדעים חכמים היו"], ועוד צ"ב מה היה הספק של חנניה מישאל ועזריה שהוצרכו להביא ע"ז ראייה מהצפרדעים, הא פשוט שיש מצוה לקדש את השם כמפורש בתורה ונקדשתי בתוך בני ישראל, ועוד הקשו המפרשים מה הראיה מהצפרדעים הא הם לא מצווין על וחי בהם, ועוד דהא הם נצטוו להדיא להכנס בתנורים אך חנניה מישאל ועזריה לא נצטוו כלל, ועיין במפרשים מה שכתבו בזה.

ונראה בס"ד עוד ביאור בזה, דהנה התוס' שם הקשו למה הוצרכו לק"ו הא בפרהסיא חייבין למסור נפש אפילו על מצוה קלה, ותירץ ר"ת שלא היה ע"ז אלא אנדרטא שעשה נבוכדנצר לכבוד עצמו, וכתבו תוס' דלפ"ז א"ש הא דאמרינן בכתובות ל"ג ע"ב אלמלי נגדו לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא ואם היה ע"ז ח"ו שהיו משתחיים לו, וכ"כ תוס' בכתובות שם.

והנה לכאו' דברי הגמרא בכתובות שם שאם היו מלקים אותם היו משתחיים לצלם תמוהין מאוד, דהא חנניה מישאל ועזריה הכריעו שראוי להם למסור נפש כדי לקדש את ה' אע"פ שאינם מצוים, וא"כ למה אם היו מלקים אותם לא היו מוסרים נפש, הא אדרבה כך יהיה קידוש ה' גדול יותר ולפום צערא אגרא, ותמוה לומר על קדושי עליון הללו שלא היו מסוגלים לעמוד ביסורים כדי לקדש את שמו הגדול ית'.

והנה אמרינן בנדרים מ' ע"א: "כל שאין מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות", וכתב הר"ן שם: "נראה בעיני דה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמצטער החולה בחליו הרבה ואי אפשר לו שיחיה", ולכאורה צ"ב היתר זה, הא ודאי זכות היא לו שיחיה עוד, דהא כל זמן שחי יכול לקיים עוד תורה ומצוות, ומה נחשב צער היסורים בעוה"ז החולף לעומת השכר הגדול והנעלה שיהיה שמור לו לעוה"ב לנצח נצחים, וכן קשה על חוני המעגל בתענית כ"ג ע"א דחלש דעתיה בעי רחמי ומית, ע"ש, הרי שהתפלל למות כדי לא להצטער, וקשה וכי לא היה לו כדאי לחיות בעבור התורה והמצוות שיקיים, ולפום צערא אגרא, וכן קשה בעובדא דר' יוחנן בב"מ פ"ד ע"א דבעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה, ע"ש.

ונראה ליישב לפי מה שכתב רבינו הגדול הנפש החיים ש"ב פ"א: "כי באמת יפלא איך שייך לבקש להתחנן כלל לפניו יתברך שמו להסיר מעליו צערו ויסוריו, כמו בענין רפואת הגוף, הרופא משקהו סמנים

דלא הוה אבתריה גלותא, אבל כיון דלא יכילו למסבל גלותא, ואצטריך לאתקצרא, לא נטלו כלהו קליפין כל דלהון, ולבתר שלטו כל חד באתריה בד' מלכיות, ובשעתא דחבו במדברא תבו ואתמסרו לאנון ד' במ' שנין דמדברא", (תרגום: "ובא וראה שבאותו זמן שנקשר במצרים קשר הטומאה, שכל הד' קליפות נקשרו שם לשלוט על ישראל, וכנגדם ת' שנים נגזרו עליהם להיות בשעבוד, לגאלם מכל הד' גאולה שלימה, ואילו סבלו ישראל גלות שלימה הגאולה ג"כ היתה שלימה שלא היה אחריה גלות, אבל כיון שלא יכלו לסבול את הגלות והיה צריך לקצר אותה, לא נטלו הקליפות את כל הראוי להם, ולאחר מכן שלטו כל אחד במקומו בד' מלכיות, ובשעה שחטאו במדבר שבו ונמסרו לאותם ד' במ' שנים של המדבר").

וענין זה נרמז בכתוב "כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ ועשיתם הרע בעיני ה' וגו' העדותי בכם היום כי השמד תשמדון", "השמד תשמדון" היינו שישובו עליכם אותם שמ"ד שנים שעדיין חסרים לכם מן השעבוד.

ומטעם זה כל גזירה של הגוים על ישראל נקראת בלשון חז"ל גזירת "שמד", כיון שהיא מכח אותם שמ"ד שנים.

עד כאן דברי התורת חיים הנפלאים והמתוקים, והדברים מאירים ושמחים וקילורין לעינים, תורת ה' תמימה משיבת נפש.

ויש להוסיף דלפי דבריו מבוארים היטב דברי ר' לוי בירושלמי פסחים פ"י ה"א שארבע כוסות של ליל פסח הם כנגד ארבע מלכיות, ולכאורה תמוה מאוד מה ענין הכוסות שתקנו דרך חירות לד' המלכויות שהם רק צרה ושעבוד, ויש המבארים לפי דברי האחרונים שהבאתי לעיל בהערה שהד' מלכיות באו להשלים את מה שהיה חסר מגלות מצרים, נמצא שבזכות הגלות של הד' מלכיות נגאלו אבותינו ממצרים לפני שהגיעו לנ' שערי טומאה, שאז לא היה להם תקנה ח"ו, אכן עדיין קשה דמ"מ הד' מלכיות הם שעבוד וא"כ למה תקנו את הד' כוסות דרך חירות, אכן לפי דברי התורת חיים יש לומר דעיקר כוונת ר' לוי היא שהד' כוסות הם כנגד ד' גלויות שהיו ראויים להם אז, ולד' גלויות אלו קרא ר' לוי ד' מלכיות, כיון שלבסוף נשלמו בהם, נמצא שכוונת ר' לוי אינה לשעבוד אלא לגאולה שנגאלו באותו זמן מגזירת ד' מלכיות.

ג) ביאור הק"ו שנשאו חנניה מישאל ועזריה מהצפרדעים.

אמרי' בפסחים נ"ג ע"ב: "עוד זו דרש תודוס איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו [עצמן] על קדושת השם לכבשן האש נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת

וכמו שאמר המגיד להב"י פעמים רבות "ואזכך לאתוקדא על קדושת שמי".

ופוק חזי דבר נורא שכתב השל"ה הקדוש פ' ויצא שהיה זכות גדולה יותר לחנניה מישאל ועזריה אם היו נשרפים על קידוש ה', ומה שניצלו זה היה רק לסתום פי דובר שקר נבוכדנצר שאמר מן הוא אלה דישיזבנכון מן ידי, וכן לאברהם אבינו ע"ה היה יותר זכות אם היה נשרף בכבשן האש, כי הנשרף על קידוש ה' מה טוב חלקו ומה נעים גורלו, וזהו ענין עשרה הרוגי מלכות הקדושים, ומה שלא נשרף הוא בשביל שעדיין לא נולד יצחק שיצא ממנו יעקב, שיוליד י"ב שבטים שהם אומה ישראלית, והם תכלית הבריאה בשביל התורה שיקבלו, עכ"ד.

ויותר מבואר הדבר לפי מה שכתב בתשבץ קטן סי' תט"ו: "מהר"ם ז"ל אומר כשהאדם גומר בדעתו לקדש השם וימסור נפשו על קידוש השם כל מה שעושין לו הן סקילה הן שריפה הן קבורת חיים הן תליה אינו כואב לו כלום", ולפ"ז י"ל דזהו מה שלמדו ק"ו מהצפרדעים, דאם ציוה להם הקב"ה ליכנס לאש ודאי צ"ל דכיון שהיה בזה קידוש ה' לא הרגישו צער, וכ"ש אצלינו שנצטוונו על קידוש ה' שלא יהיה לנו שום צער כלל.

ולפ"ז ניחא נמי הא דאמרינן דאלמלי נגדו לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא, כי על הצער הגדול של מלקות לא היה להם ראייה מהצפרדעים שצער כזה רצוי בעיני הקב"ה עבור קידוש ה', ולכן היו נמנעים מזה כדי לא לגרום צער לשכינה.

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה (מהרה"ג רבי בניהו כהן שליט"א)

(ד) בענין שמיעת יעקב מסרח על מלכות

יוסף [חידוש מרבי פינחס שרייבר

זצ"ל]

א הנה כתוב בפרשת ויגש (בראשית מה, כו – כז): "וַיִּגְדֹּד לּוֹ לְאֹמֶר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי הוּא מִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּפֶּגַע לְבָבוֹ כִּי לֹא הָאֱמִינִן לָהֶם. וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיֵּרָא אֶת הָעֵגְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם".

ובמדרשים הובאו מספר דעות מי סיפר ליעקב על יוסף. במדרש בראשית רבתי (פרשת חיי שרה אות כד, עמוד 97) איתא: "סרח בת אשר, מפני שמעולם היתה צדקת, וכשעלו בני יעקב ממצרים ומצאו ליוסף שהיה בחיים נסתלקה רוח הקדש מיעקב עד אותו יום שנאמר לו עוד יוסף חי (מה, כו), באותה שעה אמר לה כן תחיי את לעולם, ונתקיים בה בעבור שהיתה צדקת ועדיין היא שמורה בגן עדן". וכן הוא במדרש שכל טוב על אתר [והובאו הדברים ברש"י

חריפים, או אם הרופא מוכרח אף גם לחתוך אבר אחד לגמרי שלא יתפשט ארס החלי יותר, האם יתחנן אליו החולה שלא ישקהו הסמנים או שלא יחתוך האבר, הלא החולה עצמו שוכרו לכך, כן איך ישפוך שיח לפניו יתברך שמו להסיר מעליו היסורים, הלא המה רטיה וסמא דחיי לכפר עונותיו כמאמרם ז"ל אין יסורין בלא עון, ואם לא אפוא, נפש החוטאת במה תתכפר, אמנם תכלית הכונה צריכה שתהיה רק צורך גבוה... וגם היחיד על צערו, אף אם אין חלול השם בדבר, יש מקום גם כן לבקש לפניו יתברך על גודל הצער של מעלה בזמן שהאדם שרוי בצער למטה, כמאמרם ז"ל במשנה פרק ו' דסנהדרין אמר רבי מאיר בזמן שהאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי, עכ"ל הטהור.

ולפ"ז נראה דזהו ההיתר להתפלל על מי שמתייסר מאוד שימות, דהטעם הוא כדי שלא יהיה עי"ז צער השכינה, ולכן אף דהוא עצמו עדיף לו שיחיה וירבה זכויות בעוה"ז, מ"מ כיון שיש בזה צער השכינה צריך להתפלל שימות ולא יסבול יסורים, והיה ידוע לחז"ל מסוד ה' ליראיו שצער השכינה שיש מחמת הצער של החולה הוא גדול יותר מהנחת רוח שיש לו ית"ש מהתורה והמצוות שיכול לקיים אם יחיה עוד, ולכן מוטב להתפלל שימות ולא יהיה לו צער.

ועי' בתענית י"א (ע"א וע"ב) דאיתא שם: "אמר רבי אלעזר לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו שנאמר בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר", דהיינו שאסור להתענות אם קשה לו לצער את עצמו, וכתבו התוס' "כאילו קדוש. הקב"ה", ונראה לבאר דהוא משום שהקב"ה מצטער בצערן של ישראל, לכן אסור להתענות אם הדבר גורם לו צער, כיון שגורם בזה צער לשכינה.

ולפ"ז נראה דחנניה מישאל ועזריה הסתפקו האם ראוי להם למסור את הנפש במקום שאינם חייבים, דמצד אחד יקיימו בזה מצות קידוש ה', ומאידך יגרם עי"ז צער גדול לשכינה מחמת הצער האיום והנורא שיהיה להם בכבשן האש, ועל זה הביאו ראייה מהצפרדעים, שהרי הקב"ה רחמיו על כל מעשיו, וא"כ קשה למה רצה הקב"ה שיקפצו הצפרדעים לתוך התנורים הלוהטים, (ואין לומר שהוא כדי להעניש את המצרים, כי בלא זה סבלו מרורות מהצפרדעים די והותר), ועל כרחך שכיון שיש להם זכות גדולה ועצומה שמתקדש השם על ידם, שזו היא תכלית כל הבריאה לתת כבוד לשמו ית', לכן אין לקב"ה צער כלל מחמת הצער שיש להם, ומזה נשאו ק"ו שאם כך הוא אצל הצפרדעים שאינם מצווים על קידוש ה', כ"ש אצלינו שאנו מצווים על קידוש ה', דגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, ולכן ודאי שלא יהיה עי"ז צער השכינה רק שמחה גדולה וששון ויקר, כי מיתה כזו אינה עונש כלל אלא זכות גדולה ועילוי גדול, שר"ע הצטער כל ימיו מתי יבא לידי ואקיימנה,

ואלהי יעקב וגו', זה שמי לעולם, והגיע מהתאחד דיעותם בהשגתו שכרת עם כל אחד מהם ברית קיימת, וזכרתי את בריתי יעקב וגו', כי אלו הארבעה ר"ל האבות ומשה רבינו, התבאר בהם מן ההתאחדות בשם, ר"ל השגתו ואהבתו, מה שהעיד עליו הכתוב, וכן השגחת השם בהם ובזרעם אחריהם גדולה, והיו עם זה מתעסקים בהנהגת בני אדם והרבות ממון ומשתדלים במקנה ובכבוד, הוא אצלי ראה שהם כשהיו עושים המעשים ההם, לא היו עושים אותם רק באבריהם לבד, וליבותם ודיעותם לא יסורו מלפני השם". אך כיון שהתורה מספרת ענין זה, יכולים אנחנו לדון לאנשים רגילים מה יהיה הדין בכי האי גוונא].

ב. והנה בשולחן ערוך (אבן העזר כא, ז) כתב: "המחבק או המנשק אחת מהעריות שאין לבו של אדם נוקפו עליהם, כגון אחותו הגדולה ואחות אביו וכיוצא בהם, אף על פי שאין לו שום הנאה כלל הרי זה מגונה ביותר ודבר איסור הוא ומעשה טיפשים, שאין קרבים לערוה כלל, בין גדולה בין קטנה, חוץ מהאב לבתו ומהאם לבנה. כיצד, מותר האב לחבק בתו ולנשקה ולישן עמה בקירוב בשר, וכן האם עם בנה, כל זמן שהם קטנים".

וכתב החלקת מחוקק (שם סק"י): "והוא הדין לבת בתו", וכן כתב הב"ח שם. והביאו הוכחה לדבריהם מדברי הגמרא (קידושין פא, ב – פב, א): "רב אחא בר אבא איקלע לבי רב חסדא חתניה, שקליה לבת ברתיה אותבוה בכנפיה. אמר ליה וכו' מר נמי עבר ליה אדשמואל, דאמר שמואל אין משתמשים באשה. אמר ליה אנא כאידך דשמואל סבירא לי, דאמר שמואל הכל לשם שמים".

ומבאר רש"י (ד"ה הכל לשם שמים): "ואין דעתי אחריה לחיבת אישות אלא לחיבת קורבה ולעשות קורת רוח לאמה כשאני מחבב את בתה". ומבואר מזה שאין איסור קירבה לעריות בבת בתו [ויעויין בבית שמואל (שם, יד) שכתב שלכאורה נחלקו הראשונים בדין זה, ומדברי הר"ן מבואר שרק בביתו מותר ולא בבת בתו. ובפתחי תשובה (שם, ה) הביא מהברכי יוסף (אות ד) שהביא ראה ממסכת סופרים שמותר אף בבת בתו. וכן כתב בהגהות הרד"ל (קידושין שם)]. ואם כן אפשר לומר שהיה מותר ליעקב לשמוע את קולה של סרח בת אשר כיון שהיתה בת בתו.

אלא שיש לדון בהיתר זה מכמה טעמים. חדא שהרי לפי גרסת הרמב"ן (במדבר כו, מו) בתרגום, סרח בת אשר לא היתה ביתו של אשר אלא בת של אשתו, ונמצא שסרח לא היתה נכדת יעקב כלל, ואם כן הדרא קושיא לדוכתה, היאך היה מותר ליעקב לשמוע את קולה [ואף שאת עיקר גרסת הרמב"ן כבר דחו הראשונים, כמו שמצינו בפירוש הטור על התורה. אך עויין בספר הכתב והקבלה (בראשית מו, יז; ויקרא

(שמואל ב' כ, יט). ויעויין בדברי הדר זקנים (דברים לג, כד) שכתב שבגלל זה נידו השבטים את אשר והוצרך משה לומר לו: "ברוך מבנים אשר".]

ומאידך גיסא באותו מדרש (פרשת ויחי, פרק מט פסוק כא, עמוד 246) כתוב: "אמר על נפתלי [שהיה] איש שלום ולו עשו אביו ואימו שליח לבשר שלום והוא בישר יעקב ביוסף וא"ל עוד יוסף חי (מה, כו). כשראה יעקב לנפתלי שבא מרחוק היה אומר הנה נפתלי בא טוב מדבר שלום היינו הא דכתיב הנותן אמרי שפר".

והנה במדרש לא מבואר היאך אמרה סרח ליעקב, אלא שבפירוש שפתי כהן (לרבי מרדכי כהן מגורי האר"י, על הפסוק כאן) כתב: "כדאיתא בפרקי רבי אליעזר [א.ה. לא מצאתי] שאמרו לסרח בת אשר אמרי כך וזהו לאמר שהם לא אמרו ולא אמר ויספרו לו אלא ויגידו שהיתה מנגנת ובניגון היתה מארכת ומבלעת הדבר קודם בהבלעה ואחר כך עשתה ממנו יתד יוסף חי". וכן כתב החיד"א בספרו דבש לפי (מערכת ס אות יג): "ואמרו רז"ל שהשבטים בבואם ממצרים את בש"ר במדב"ר כי יוסף חי הקדימו לומר לסרח שתנגן בכינור לפני יעקב אבינו ע"ה שיוסף חי והיתה מנגנת בדרך ניגון הומיה היא ושורר"ת שיוסף חי, ויעקב אבינו ע"ה בשמוע קול ניגונה התחיל לשמוח בבשורת יוסף ובירך אותה שלא תמות וכו'".

ומבואר מדבריהם שסרח בת אשר שוררה לפני יעקב שיוסף עדיין חי, ויש לדון האם היה מותר ליעקב לשמוע את שירתה, ואין בכך איסור של קול באשה ערוה (ברכות כד, א) [אמנם ודאי שאין אנו דנים על מעשי האבות הקדושים, שאין אנו משיגים את דרגתם כלל, וברור הדבר שאצלם לא היתה שייכת תאוה כלל, ואף לבית יוסף (יורה דעה סוף סימן קצה) שאסר אף שלא בדרך חיבה, ויעויין בש"ך (יורה דעה קנז, א), ובבית שמואל (כ, א), ובנחפה בכסף (ב, יט [הראשון]), ובאוצר הפוסקים (כ, א, ס"ק ג). ודאי שהאבות הקדושים היו מופקעים מכל עניינים אלו. וידועים דברי הרמב"ם (מורה נבוכים, ג, נא) שכתב: "אבל בהגיע איש מבני אדם מהשגות האמתיות ושמחתו במה שהשיג, לענין שיהיה בו מספר עם בני אדם ומתעסק בצרכי גופו, ושכלו כולו בעת ההיא יהיה עם השי"ת והוא לפניו תמיד בליבו, ואף על פי שגופו עם בני אדם, על הדרך שנאמר במשלים השיריים אשר נשאו לאלו העניינים, אני ישנה ולבי ער קולי דודי דופק, זאת המדרגה איני אומר שהיא מדרגת כל הנביאים, רק אומר שהיא מדרגת משה רבינו ע"ה, הנאמר עליו ונגש משה ללבדו אל ה', ונאמר בו ויהי שם עם ה', ונאמר לו ואתה פה עמוד עמדי, כמו שבארנו מענייני אלו הפוסקים, וזאת ג"כ מדרגת האבות, אשר הגיע קרבתם אל השם יתברך עד שנודע שמו בהם לעולם, אלהי אברהם אלהי יצחק

המחודשים [שהרי בגמרא לא כתוב חיבת בנו כלל], עדיין שייך לומר כדבריו רק כשבנו עדיין בחיים, ולא לאחר מיתת בנו. על כל פנים לפי דברי האגרות משה חוזרת השאלה למקומה, היאך שמע יעקב את סרח בת אשר שהיתה בת בנו.

ד. אלא שלאמיתו של דבר נראה לומר שאף שהאבות הקדושים הקפידו על כל ציווי התורה, כמבואר בגמרא (יומא כח, ב), מכל מקום לא היתה מוטלת עליהם חובה לקיים את תקנות חז"ל שהתחדשו לאחר מכן. ועל כן אין להקשות על דברי שמואל שאמר שקול באשה ערוה, מזה שמצינו שלא הקפידו על זה קודם לכן, כיון שעל תקנה זו שייך לומר את מליצת הגמרא (שבת קלה, א – קלה, ב): "ניתנה תורה ונתחדשה הלכה". כשם שלא שייך לדון האם האבות הקדושים אכלו שרויה בפסח או לא, כיון שזוהי ודאי הנהגה מאוחרת שנתקנה לאחר זמן.

ובזה מיושב גם היאך מצינו לאחר קריעת ים סוף שמרים והנשים שוררו ביחד לאחר קריעת ים סוף [וממילא אין להוכיח מכאן שאפשר לומר את סברת "תרי קלי לא משתמע" באופן שכמה נשים שרות יחד, כחידושו של השרידי אש (א, ח, עמוד כ; שם, קכא, עמוד שצד)]. וכן מיושב הפסוק (שופטים ה, א) שנאמר בו: "ותשר דבורה וברק בן אבינועם ביום ההוא לאמר" [אף אם לא נאמר שברק היה בעלה של דבורה], שכיון שמעשה זה היה קודם לתקנת שמואל, לא הקפידו על תקנה זו.

***

מהגאון בעל "גינת אגוז" שליט"א

(ה) גדול המעשה יותר מן העושה, ושלוחו

של אדם כמותו

ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן קח מטבך ונטה ירך על מימי היאר וגו' והיה דם בכל ארץ מצרים" (ז, ט)

כתב בפ"י הריב"א עה"ת (להלן יז, ה) עה"פ "ומטבך אשר הכית בו את היאור", תימה, הלא אהרן הכהן, ואומר הרר"א, שבפרק חלק מוכיח מכאן כל המעשה חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו, דקאמר התם (סנהדרין צט, ב) אמר רבי אבהו כל המעשה וכו' שנא' ומטבך אשר הכית בו את היאור, וכי משה הכהו והלא אהרן הכהו, אלא לומר לך כל המעשה חבירו וכו', ובפסחים (וכבר העירו דלא נמצא כן לא

כא, ט) שכתב שבספר הישר מבואר כגרסת הרמב"ן. ויעויין עוד בשו"ת חתם סופר (אבן העזר מא) שהביא ראיה מדברי הרמב"ן הללו לפסקו של הרמ"א (חושן משפט מב, טו) שכתב: "מי שמגדל יתום בתוך ביתו, וכתב עליו בשטר בני, או היתום כתב על המגדלו אבי או אמי, לא מקרי מזויף וכשר, הואיל וגדלוהו ראוי לכתוב כך", שהנה בתורה נקראת סרח בשם בת אשר אף שלא היתה בתו ממש. ויעויין עוד בדבריו (שם, סימן עו). והובאו דבריו בפתחי תשובה (אבן העזר יט, ג). אמנם יעויין בשו"ת חיים שאל (א, מא) שציין לדברי התוספות (פסחים נד, א ד"ה אלה) שכתבו: "לא מצינו בכל התורה שיקראו לבן אשתו בנו", והאריך בענין זה. ויעויין עוד בשו"ת תורה לשמה (סימן תעח).

ג. ועוד יש לדון בזה שהנה באגרות משה (אבן העזר חלק א סימן ס) כתב: "דלפום ריהטא נראה דכמו שהתירו בבת בתו הוא הדין בבת בנו, ומה שנקטו בת בתו מפני שהעובדא בקידושין היתה בבת בתו, אלא שיש סברא גדולה לומר שבת בנו גרועה מבת בתו לענין זה, דמצינו בפסחים (נא, א) עם הכל אדם רוחץ חוץ מאביו וחמיו ובעל אמו ובעל אחותו, ופירש רש"י מתוך שרואהו נזכר שמשם יצא הוא ואשתו ואיכא הרהורא, אלמא דאף עשיית דבר שמצד עצמו ליכא שום חשש מכל מקום אם יש לחוש שייזכר על ידי זה בדבר שיביאנו להרהור אסור, ולכן בחיובק ונישוק יש לחלק בין בת בתו לבת בנו, דבת בתו תזכירנו כמחבק ומנשק לבתו שהיא מהעריות שאין ליבו נוקפו עליהן ואינו מביאו לידי הרהור, אבל בבת בנו שתזכירנו בכלתו שהיא מהעריות שליבו נוקפו עליהן יש מקום לאסור".

והוסיף וכתב: "וכל שכן לפי רש"י (קידושין פב, א) בטעם דמותר אידך דשמואל דאמר הכל לשם שמים ואין דעתי לחיבת אישות אלא לעשות קורת רוח לאמה כשאני מחבב את בתה שודאי נזכר אודות אמה בחבקו את נכדתו שהרי בשביל זה עושה שיש מקום לאסור". ועל כן הכרעתו היא: "וצריך עיון לדינא, ולמעשה יש לבעלי נפש להחמיר, אף שאין למחות ביד המקילין" [והובאו דבריו באוצר הפוסקים (שם, ס"ק נב, אות ב)]. וממילא קשה שהרי סרח היתה בת בנו של יעקב ולא בת בתו, ולפי דברי האגרות משה אין להתיר באופן זה.

אלא שעל עיקר דבריו יש לציין שלא מצינו בפוסקים שחילקו בין בת בנו לבת בתו, ואמר לי אבי מורי שליט"א שאמר לו הגאון רבי פינחס שרייבר זצ"ל [שבימים אלו ד' שבט חל יום פטירתו] שכלפי הוכחת האגרות משה מרש"י, שאסור לעשות כן בבת בנו, כיון שעושה הוא בזה נחת רוח לכלתו ולא לבתו, יש לדחות ולומר שעושה הוא בזה נחת רוח גם לבנו, כיון שעל ידי כן נכנס בלב כלתו חיבה לבנו, שרואה היא שילדיה אהובים על אבי בעלה. אלא שגם לפי דבריו

העושה, ודלא כדאי בסנהדרין שמעלת המעשה נחשבת כמו שעשאה, ועכ"פ לא יותר ממנו.

אכן הנה ז"ל הרמב"ם ממתנו"ע ה"ו, הכופה את האחרים ליתן צדקה ומעשה אותן שזכו גדול משכר הנותן שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום. עכ"ל. ומהר"י קורקוס שם עמד במש"כ הרמב"ם ששכרו גדול משכר הנותן, ודלא כבסנהדרין דאי דהמעשה כאילו עשאה וביאר דדברי הרמב"ם איירי בכופה חבירו על המצוה, והעושה בכפייה אין שכרו כמו מי שעשה בלא כפייה, ולכך העושה שעשה בכפייה אין מעלתו כמו המעשה שנחשב לו עשיה שהיא אצלו בלא כפייה.

ובאמת גם מי שמקיים מתוך הכרח יש בידו המצוה, וכמש"כ המאירי ב"ב ט, א וז"ל, ואע"פ שהם מוכרחים עליה ולא מנדבת הלב הם עושים נחשב להם בצדקה שנא' וכו'.

נאמנם מצינו בשו"ע רמט סעיף ג שאם נתן בפנים זועפות ורעות איבד זכותו, זהו דוקא באופן זה הנזכר שם, שהוא בכלל האזהרה ולא

(ו) מכת ברד

ואתה ועבדיך ידעתי כי מרם תיראון מפני ה' אלקים והפשתה והשערה נכתה כי השעורה אביב והפשתה גבעול והחטה והכוסמת לא נכו כי אפילות הנה (ט, ל – לב)

הנה בחי' מרן רי"ז הלוי עמד במקרא דמכת ברד "ויהי ברד בכל ארץ מצרים על האדם ועל הבהמה ועל כל עשב השדה וגו'" דנראה מלשון הכתוב דהברד לא ירד רק במקום שהיה שם אדם או בהמה או עשב השדה, דאלי"כ למה פרטן הכתוב, הלא פשיט דכשברד יורד על כל מה שימצא. [ועי"ש שפי" בזה דמה שנא' ועתה שלח העז את מקנך וגו' לא שהבית היה שמירה לענין הברד, רק דמעיקרא לא ירד עליהם הברד כלל].

בבלי ולא בירושלמי) מוכיח מכאן, ששלוחו של אדם כמותו, שאהרן היה שלוחו של משה, עכ"ל. וכן הביאו ממדרש שכל טוב שפי" כן שאהרן היה שלוחו של משה ושלוחו של אדם כמותו.

וצ"ב, הלא הציווי היה שאהרן הוא זה שיכה את היאור, ולא נאמר הציווי למשה שיכה הוא עצמו או שיעמיד את אהרן תחתיו, אלא כל עיקר הציווי היה על עשייתו של אהרן, ומה שייך בזה שלוחו של אדם כמותו, כשהשליח עושה את עיקר הציווי שהוא זה שיעשה, והמשלח אינו מצווה לעשות עשיה זו.

ובאמת נתבאר בס"ד (גינת אגוז קמא פ' אמור, ועי' להלן פ' עקב) דב' ענייני שלוחו של אדם כמותו יש, האחד כשהמשלח הוא המצווה לעשות, ומעמיד שליח תחתיו, שיעשה במקומו, ואוקמיה אחריקיה, והשני, במקום שנאמר הציווי שמתוך הרבים יהא אחד שיעשה בשביל כולם, וכך הוא עיקרא דמילתא שאחד יעשה בשביל כולם, ואי"ז במקומו של המשלח, ואי"צ מינוי על כך, אלא העשייה מתייחסת לכל המצויים, וכגון רגימת הנסקל באבנים, שהרוגמים נחשבים שלוחו כל ישראל, ואי"צ לזה מינוי, דאין כאן העמדת שליח תחת המשלח, אלא שעשייתם מועלת עבור כל המצווים.

ונראה דמצינו כאן ענין שלישי של שלוחו של אדם כמותו, דכאן הלא כל עיקר הציווי היה דוקא על עשייתו של אהרן, ולא בא תחת משה, וכן לא מתוך כמה שהיו מצווים והוא עשה עבורם, אלא הענין הוא כפי שהעמיד הריב"א בפירושו דאיתא בסנהדרין אהך מילתא דכל המעשה חבירו לדבר מצוה מעלה עליו כאילו עשאה, ואילו בבב"ב ט, א איתא גדול המעשה יותר מן העושה, היינו שמעלתו יותר משל

ז) שו"ת על הפרשה.

מאת: הרב שר שלום עפג'ין הלוי מח"ס סדרת דובר שלום.

פרשת וארא.

וּשְׁנֵי חַיֵּי עֶמְקָם שָׁבַע וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאָת שָׁנָה: [פ"ו פ"כ].
שאלה: מדוע לא מוזכר בתורה מיתת עמרם אביו של משרע"ה.

תשובה: אולי לפי שלא מת בחטאו כי אם בעטיו של נחש וא"כ נמצא איפוא שמי שהוזכר מיתתו בתורה היה מחמת חטא. וצ"ע. (כנלע"ד). ועי' בחזקוני עה"כ של נעליך שבו בזמן נפטר עמרם.

יְהִי לְתַנִּין: [פ"ז, פ"ט].

שאלה: מדוע דוקא שיהפך המטה לתנין.

תשובה: א) לפי שנקרא פרעה תנין שנאמר הנני אליך פרעה מלך מצרים התנין הגדול לפיכך לקה בתנין. (מדרש הגדול עה"כ ואמרת אל אהרן וגו' יהי לתנין, דעת זקנים, בעה"ט).
ב) לפי שהלשין ואמר לא ידעתי את ה' נידון בנחש [לתנין פירש"י לנחש]. וכן את מוצא באבותינו וידבר העם באלהים ובמשה מהו אומר וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וכן כל הרשעים דינן בנחש שנאמר חמת תנינים יינם. (מדרש הגדול שם).

כִּי יְדַבֵּר אֲלֵכֶם פְּרַעֲהַ לְאֹמֵר תִּנּוּ לָכֶם מוֹפֵת. [פ"ז פ"ט].

שאלה: היה לו לומר תנו לי מהו לכם.

תשובה: נראה פשוט דהנה האדם המלומד בניסים שהשי"ת עושה לו נס בכל עת אזי הוא תמיד חידוש ונפלא בעיניו הגם שרואה שהשי"ת עושה לו תמיד ניסים אעפ"כ הוא מפליא הדבר לחידוש גדול אבל העושה דבר חידוש פעם אחד ע"י כישוף וכדומה אזי בפעם שנית אין חידוש בעיניו לכלום מאחר שעשה בעצמו פעם אחד וזהו שאמר השי"ת ב"ה כי ידבר אליכם פרעה תנו לכם מופת פ"י שתעשו מופת כזה שגם לכם יהיה למופת ולחידוש זה יהיה ודאי דבר ה' ולכן כתיב וישלך אהרן את מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו. (נועם אלימלך).

וַיִּהְיֶה כָּל הַמַּיִם אֲשֶׁר בְּיַרְדֵּן לְדָם:

שאלה: האם נהפכו לדם ממש.

תשובה: י"א דלא תשאר בו צורת המים עם מראית הדם, אבל תהיה בו צורת הדם בעצמותו ובמראיתו. (ספורנו עה"כ והדגה). וי"א כי אע"פ שמראיתו דם טעמו היה מים. (דעת זקנים עה"כ ובאש).

וַיַּעֲשׂוּ בֵּן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן פֶּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיִּרְבּוּ בַּמַּטֶּה בֶּן־אֶת הַמַּיִם אֲשֶׁר בְּיַרְדֵּן לְעֵינֵי פְרַעֲהַ וּלְעֵינֵי עַבְדָּיו וַיִּהְיֶה כָּל הַמַּיִם אֲשֶׁר בְּיַרְדֵּן לְדָם: וגו' וַיַּעֲשׂוּ בֵּן חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִטְיָהֶם וַיִּחַזְקוּ לֵב פְּרַעֲהַ וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם פֶּאֶשֶׁר דָּבַר יְהוָה: [פ"ז פסוקים כ' וכ"ב].

שאלה: מהיכן היה לחרטומים מים בכדי להראות את כוחם להפוך מים לדם.

תשובה: והתשובה אהרן לא הפך רק המים שהיו על הארץ לא המים שהיו תחת הארץ. החרטומים חפרו והוציאו מים

והנה נאמר כאן דהחטה והכוסמת לא נוכו, ובשלמא אי ירד הברד בכל מקום, א"ש אם ירד על החטה והכוסמת ולא הזיקם מפני שהן רכות, אבל לדברי הגרי"ז שירד רק במקום שהיה אדם או בהמה או עשיו השדה, לכאוי ירדו דוקא לצורך, והיינו כדי להזיקם, וא"כ צ"ב אם לא הוזקו החטה והכוסמת, לאיזה צורך ירד הברד המסוים על החטה והכוסמת, שלא הוזקו מן הברד.

ויש לבאר בזה עפ"י מה שהובא בסי' מדרושי וחידושי הגרעק"א זצ"ל בביאור מקראות אלו "ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלקים והפשתה והשערה נכתה כי השעורה אביב והפשתה גבעול והחטה והכוסמת לא נכו כי אפילות הנה" ואלו דבריו, רבים שאלו איזה שייכות יש להפסיק הזה כאן, ויש לפרש כי זה המשך מתוכחת מרע"ה, שאמר לפרעה "ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלקים" וכפרש"י שלא יאמין ויחזור ויתחרט עוד הפעם, וגאותו גרמה לו זאת, ורמז לו מרע"ה כי גאות אדם תשפילנו ויבא שבר לגאותו ולהיפך הענוה הגביהנו למעלה ראש וירום כבודו, והביא ראיה להשערתו כי כן הוא כי הפשתה והשעורה מפני שהם גבעול ועומדת בקשיהנכו מהברד, לא כן החטה והכוסמת שאפילות הן יען שהם קטנים לא נכו, ומזה נקח מוסר לאחוז במדת הענוה ואז לא יוכה כמו החטה והכוסמת, עכ"ד הנפלאים.

וממוצא הדברים שכל זה היה מדברי מרע"ה אל פרעה, ושהיה ענין של ירידת ברד גם על החטה והכוסמת ושלא יוכו, כדי להראות לפרעה את ההבדל בין העומד בקשיו למשפיל דעתו, א"כ מבואר ומאירים הדברים עם ד' מרן הגרי"ז זצ"ל שירד הברד רק על מה שהיה צורך לירד עליו, ואמנם בחטה והכוסמת זה גופא היה הצורך.

של העולם רק בנתינת התורה ושנינו באבות שם והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימים את העולם בעשרה מאמרות פירוש כי ע"י שהצדיקים מקיימים את עשרת הדברות מבטלים את העולם שנברא בעשרה מאמרות על כן פרעה שאמר לא ידעתי את ה' שהכחיש בריאת העולם הוכה עשר מכות כנגד עשר מאמרות שהכחיש. (הגדת רבי אליעזר אשכנזי).

(ב) כיון דאיתא בספר נחל קדומים בשם ר"י החסיד שהכביד פרעה העבודה על חד עשר וזה היה קושי השיעבוד ונרמז זה בפסוק תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר עשרה תיבות נגד מה שהכבידו העבודה עליהם על חד עשר. (שבט סופר ח"א).

(ג) כי פרעה גלגול קין [ע"י ש"ך פ' בראשית] ועשרה מכות אשר הוכה כנגד עשר נשיכות אשר נשך קין להבל שלא היה יודע מהיכן ימית אותו. (נחל קדומים פ"ז פ"ו עה"כ עד מתי בשם ש"ך עה"ת).

שאלה: מדוע עשרת המכות ויציאת מצרים מתפרס על שני פרשיות בתורה ולא סגי לגומרם בפרשה אחת כבריאת העולם. תשובה: כי לתקן מעשה הרשעים הוא עבודה רבה יותר מלברוא חדשות כי הוא כל יכול אבל מה שניתן הבחירה לבשר ודם הוא מקלקל לזה צריכים עצות לכן תיקון הבריאה וקיומו הוא יותר מגוף הבריאה. (מראש צורים ח"ב ע"פ שפ"א פ' בא שנת תרל"ד).

והראו כי נהפכו לדם. ויש הפרש גדול בין מעשה אהרן למעשיהם. כי אהרן הפך כל היאור שהיה לפניו וכל מים שהיה בכל גבול מצרים שלא היה רואה אותם. ועוד כי הפך מים שאינם עומדים רק רצים תמיד ומים אחרים באים. ועוד כי עמדה המכה שבעת ימים. והחרטומים לא הראו שהפכו רק מים מעטים עומדים בכלי. וזה היה רגע אחד עד ששב פרעה אל ביתו: (ראב"ע, וצ"ע).

ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן קח משף ונטה ידך וגו' ויעשו כן משה ואהרן כאשר צוה יהוה וירם במטה ופך את המים אשר ביאר. [פ"ז פסוקים י"ט וכו'].

שאלה: מאין למד משה להכות את המים כי הלא לא נצטוו להכות רק לנטות ידו.

תשובה: יתכן משום דבהתראה על מכה זו כתיב כה אמר ה' הנה אנכי מכה במטה ומזה למד משה להוציא הדבר אל הפועל באופן מכוון ללשון התראה בהכאה וחשב כי מה שאמר לו ה' אחרי כן קח את מטך ונטה ידך לאו דוקא נטית יד כי אם בנטית יד חזקה בהכאה מכוון להתראה יען כי מצינו נטית יד במובן פעולה חזקה ונמרצה כמו למעלה בפרשה בזרוע נטויה ובישעיה ועוד ידו נטויה יד החזקה וכדומה ומה היא פעולה חזקה ביד הכאה וסמך לזה חשב הוא הלשון שבהתראה הנה אנכי מכה במטה. (תוספת ברכה).

והרבייתי את אתמי ואת מופתי בארץ מצרים: [פ"ז פ"ג].

שאלה: מדוע היכה הקב"ה במצרים דוקא עשר מכות.

תשובה: (א) כי בעשרה מאמרות נברא העום [אבות פ"ה מ"ה] והם כנגד עשרה דברות שנתנה בהם תורה לפי שאין קיומו

"נחשבה" – הגאון מורנו רבי יהואל הלוי נוביק שליט"א

תיקון ימי שובבים שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו

וידבר משה בן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצר רוח וימעבדה קשה

– והוא ישמיענו ברחמינו שנית לעיני כל חי להיות לכם לאלקים.

הנה אנו בימי השובבים, האם מי מאתנו חושב שזהו זמן מסוגל להתעורר ולחשוב על הגלות ועל הרצון להגאול. הלא במצרים אבותינו זעקו – ונמלטו, בטחו – ולא בושו. והיכן הציפיה לישועה שלנו.

והאם כאשר אנו בצרה גדולה רחמ"ל, האם זוכרים אנו להתפלל להשם ולצפות לרחמינו כי לא כלו ולחסדיו כי לא תמו.

הלא זה הדבר אשר נדבר בלילה הקדוש ליל שימורים – אל הבן הרשע, לאמר – אילו היה שם לא היה נגאול, ולמה נחשוב שאנחנו פה נגאול בלא שום תפלה ציפיה ובקשה, מעומקא דליבא.

והנה לדאבון הלב, מאחר שהעולם כולו עסוק בשאלות הרות גורל כמו איזה מהתקנות נכון לתקן ואיזה לא נכון לתקן, אנו שוכחים את העיקר, תפלה ובקשה מעומקא דליבא, רפאינו ונרפא, הושיענו ונושעה, ואחינו ואחיותינו מצפים לתפילותינו, כדי שיוכלו לחזור לחיים, בעזרת השם. ועלינו לנצל הזמן המסוגל, ולהתפלל ולבקש רחמים. ולצפות לישועה מאת בעל הישועות, בורא רפואות אדון הנפלאות. והקדוש ברוך אב הרחמים הוא ירחם במהרה עם עמוסים, ויציל נפשותינו מן השעות הרעות, וימלא משאלותינו במדה טובה ישועה ורחמים, ויעזור ויגן ויושיע לכל החוסים בו, ונאמר אמן.

אמנם איזו גאולה אנו מבקשים, גאולה גשמית או רוחנית. האם הרוחניות שלנו בסדר פחות או יותר, ורק הגשמיות טעונה שיפור באופן דחוף ומידי, או שגם הרוחניות בכי רע, ח"ו.

והנה גם במצרים עיקר הגאולה היתה רוחנית. שהרי ד' לשונות של גאולה הן, והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי, ומהו ולקחתי? ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם וגו'. כלומר הלשון הרביעית מהלשונות היא הגאולה הרוחנית.

וברש"י סוף פרשת שלח הביא, שארבע כנפות שבציצית הן כנגד ד' לשונות הללו. והנה קיי"ל כת"ק במנחות דכ"ט ע"א דד' כנפות שבציצית מעכבין זה את זה, והיינו שזה בא ללמדינו, שכל המטרה של יציאת מצרים היא בשביל הלשון הרביעית, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים, והוא אשר דיברנו שעיקר הגאולה היתה רוחנית. ולכן אנו אומרים לרשע, אילו היה שם לא היה נגאל, דמה לו לרשע עם גאולה רוחנית, הלא אינו חפץ ברוחניות.

והנה גם אנו כיום מצפים לגאולה, ואמנם הקדוש ברוך הוא גואל ישראל חפץ לגאלינו גאולה שלימה, והשלימות היא רוחנית.

וכאשר ישאלונו ליום הדין, צפית לישועה, זו תהיה הכונה, האם היתה לך כמיהה לישועה וגאולה רוחנית, או שרק לגשמיות צפית.

והנה התורה מעידה ואומרת, וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בֵּן אֶל מֹשֶׁה בֶּן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקְּצֵר רֹחַ וּמִעֲבֹדָה קָשָׁה. ובמכילתא, הובא בעץ יוסף על המדרש רבה בפרשה, הקשה כיצד יתכן שלא שמעו אל משה, וכי יש לך אדם שמתבשר בשורה טובה ואינו שמח, נולד לך בן זכר, רבך מוציאך לחירות, ואינו שמח? ומה תלמוד לומר ולא שמעו אל משה? שהיה קשה בעיניהם לפרוש מעבודת כוכבים, עיין שם. כלומר שבמובן מסויים חסרה היתה לדור יוצאי מצרים השאיפה הרוחנית, לתכלית שהיא, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים, וכאשר שאיפה זו לגאולה חסרה, חסר העיקר.

והנה כל גלות מצרים והגאולה באו כדי להכשיר את עם ישראל לקבלת התורה, שהרי כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה רבינו עליו השלום, בהוציאך את העם הזה מצרים – תעבדון את האלקים על החר הזה. ומצינו בחז"ל שעשרת הדברות הן כנגד עשרת המכות. והיינו שהתוצאה של עשרת המכות היא, קבלת התורה בעשרת הדברות, שבהן נכללה כל התורה כולה, כמבואר ברש"י בפרשת משפטים.

וכמו כן בוודאי שהיסורים שעם ישראל עובר כיום, באים להכשיר אותנו לגאולה שלימה, וזו שעת מבחן עבור הכלל והפרט, ויש לנו להתחזק, ואיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק. ובדווקא בזמן של קוצר רוח ועבודה קשה, זהו הזמן להתחזק ולהתחנן לבורא לאמר, – וְהִיא יִשְׁמִיעֵנוּ בְּרַחֲמֵי שְׁנִית לְעֵינֵי כָּל חַי לְחַיּוֹת לְכֶם לְאַלְקִים. כי עתה ידוע נדע שעיקר הגאולה ושאיפתינו לגאולה זהו בשביל הרוחניות, שהיא תכלית מציאותינו. וזהו התיקון העיקרי של ימי השוככים, לדעת מהו העיקר ומהו הטפל.

וכך פתח בעל המסילת ישרים את ספרו, יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו.

זו הדרך וזו המסילה...

”מתוך ההפיכה”

פרק צ"ג "טובתן של רשעים"

סקירה קצרה של המרחף אחרי חיים שלום:

מרחף צמוד מתנהל אחר חיים שלום (מולי פלד) מאז נדע לקצין העיר על ידי אליהו ברוך שהוא נמצא בבני ברק הוצמדה לו חוליית בלשים מטובי האנשים של המשטרה הצבאית, בראשם עמד מאור לוי, ירושלמי לשעבר שהכיר את כל המנטליות של תושבי מאה שערים. בתחילה הם מנסים את מזלם בבית משפחת דיסנצ'יק שם אמור היה מולי פלד לשהות, אבל הם נוחלים אכזבה מרה, עידו התכוון לכך מראש והוא הסתיר את מולי במחסן שלו, לילה אחר מיך דאג שיצא מבני ברק בעזרת רכב שהשיג מחבר, מאור שהוא לא טירון התכוון למהלך כזה, הוא ערך מעקב ליד בית עידו וכשראה את עידו יוצא כשמאחוריו משתרך איזה צ'אלמער חשד שזהו מולי, הוא ערך מעקב אחריו יחד עם חברו אריק

שגיא, בדרך הם ניהלו מדרך צמוד, חיים שלום תפס שיש אחריו מעקב, הוא נמלט למושב בית מאיר ומחליף את תלבושתו לעני קבצן, הוא מחביא את הרכב בתוך מטע זיתים ולאחר מיץ יוצא עם אוטובוס של אגד ליחשלים.

העוקבים מוצאים את הרכב וחושבים שהוא מסתתר בבית מאיר, בכך הם מאבדים זמן רב, כשהם תופסים את הטעות פספסו אותו לחלוטין, מאז ידו של חיים שלום על העליונה, הוא מסתתר בישיבת מיר תחת מעטה של בחור ישיבה אמריקאי בשם פסח הירשוביץ. סביבו מתאגדת חבורה שלימה כשבראשם בחור עליז ונמרץ בשם אליעזר שטיינבאק, כעבור כמה שבועות מגיע חנוכה ואז מבקש אליעזר שהוא מאד חסידי מחבר החדש ללכת עמו לטיש של חסידי תולדות אהרן, חיים שלום מביע התנגדות יש לו פחד עמוק מטיש של זאת חנוכה עקב משקע בעבר עוד מימי אמשיוב כשהיה בחור בר מצוה כשאביו ר' שלמה זלמן נהרג לנגד עיניו באמצע הטיש.

אליעזר שלא יודע על הפחדים של חברו מפעיל עליו לחץ כבד ולבסוף הוא נכנע, כשהם מגיעים לטיש הם מגלים קהל רב שאפוף התלהבות עצומה הם מנותקים מכל הבלי העולם הזה ונמצאים באטמוספירה גבוהה של קדושה, אבל את חיים שלום המצב הזה לא סוחר, הוא שקוע בתוך הפחדים שלו, חשש כבד מנקר בלבו שמא יפגוש את חמיו לשעבר רב משה יוסף הויזמן. הוא לא מפסיק לעקוב אחרי הציבור במטרה לגלות אותו, את חמיו לשעבר הוא לא פוגש אבל הפתעה מאד לא נעימה מזומנת לו, הוא פוגש במקום את אליהו ברוכין שמגיע יחד עם אביו למקום, חיים שלום עושה את טעות חייו הוא לא מפסיק מלעקוב אחריו בחדרה, אליהו מרגיש במעקב וקולט כי העוקב אחריו אינו אחר מהעריק המפורסם מולי פלד שמצוה להסגיר לידי המשטרה הצבאית חיים שלום נמלט בבהלה.

אבל הבריחה לא עוזרת, אליהו מוצא דרכו אל חברו אליעזר שטיינבאק ובעורמה הוא מוציא ממנו את הפרטים של הבחור האמריקאי, כך יודע הוא שחיים שלום מסתתר בישיבת מיר, הוא מוסר לפקידה של קצין העיר אל"מ מרקוס את כל הפרטים, צמד בלשים מגיעים לישיבה אבל חיים שלום מקדים אותם בצעד, הוא נמלט מהישיבה בתחפושת קבצן ומאז הוא מסתובב בשכונת מאה שערים, יחד עם חמולת הקבצנים, הוא מאד לא אוהב את מקצועו החדש ומקבץ רק לצורך מחייתו היומית, הוא מחפש לעצמו מקום מסתור להניח את ראשו, בתחילה הוא ישן בבתי כנסת שונים אבל מגורש מכולם, איש לא אוהב את התופעה הזאת.

לבסוף הוא מוצא מחסן מזנח בפאתי מאה שערים ומתנחל שם, אבל אינו יודע שבזה עשה את המשגה הכי גדול, הוא נכנס למחסן הישן של יונטי וזה יסגיר אותו לידי כששב לגור בירושלים לאחר שגילה את הסוד הלא מפתיע... שהחילונים לא אוהבים את החוזרים בשאלה רק מעודדים לעזוב את הדת אבל להושיט עזרה לא יושיטו אפילו כדי אצבעה קטנה, החוזרים הטיפשים שורפים גשרים ולא בונים חדשים, כך הם יוצאים קרחים לחלוטין.

כל תועפות הזהב ברשותו לא מביאים לו שידוך, מחוסר ברירה הוא חוזר לאזור מאה שערים בתחפושת חרדית, הוא בונה לעצמו תדמית של ניצול שואה שמחפש את מזלו הטוב בירושלים, הוא פוגש בשדך המיתולוגי ר' בורך עקשטיין שמנסה להצמיד לו את בת דודתו הרחוקה לבית משפחת שפילמן מחיפה, הוא מבקש ממנו להתאים את עצמו למלבוש יותר אירופאי, יונטי שלבוש חסידי מדי מחפש מקום בו יוכל להחליף את תחפושתו לתלבושת יותר מתאימה, הוא מזכר במחסן הישן שהיה ברשותו, הוא מגיע למקום ומוצא מנעול חדש שחוסם את דרכו. הוא מסיק מזה שיש לו פולש במקום ומחליט לעשות סדר אחרי שיסגור את השידוך, אבל תלבושתו היפה אינה מועילה לו, גם לא עושח הרב, המשפחה מסירה את המכסה ולנגד עיניהם נחשף כי הב(ח)ור ריק לגמרי ורק נחשים ועקרבים מצויים בו בשפע. השדך נמך על ההעזה שלו להציע שידוך כזה... ול בורך מחזיר זאת בדואר חוזר ליונטי.

יונטי שזועם על מזלו הרע מחליט לפרוק את כל זעמו על הפולש המסתורי, באישון לילה הוא מגיע למקום ומנסה לפרוץ למחסן אבל הדלת נעולה היטב מבפנים, הוא חוזר לביתו ומנסה את מזלו למחרת, הוא פוגש את חיים שלום יוצא מהמחסן כשהוא קפוא כולו, לילה קשה פקד אותו הוא הצטן מהגשמים הזועפים שהרטיבו אותו, הטחב במחסן תרם גם הוא את חלקו והוא חלה בדלקת ריאות חריפה ביותר בשני הצדדים, בשארית כוחותיו הוא מבקש ללכת לביקור חולים. יונטי תופס אותו בחוזקה וצועק על הפלישה.

ברגע הראשון לא יודע יונטי שהמדובר בשונאו חיים שלום, אבל כשהלה מתחיל להתחנן על נפשו, הוא תופס שזה קולו של חיים שלום. הוא זועם כנגדו על הפלישה ומבקש ממנו לשלם לו סכומי עתק עבור השכירות של מחסנו, חיים שלום מבקש ממנו שיניח לו כרגע כי הוא בסכנת חיים, יונטי מרחם עליו ומבטיח לו עזרה, הוא הולך לחפש רכב שיקח אותו לבית החולים אבל גשם סוחר צולף בפניו ומונע ממנו לעמוד במקום, הוא חוזר למחסן ומוצא את חיים שלום שוכב

מחוסר הכרה לחלוטין. הוא מנסה לעורר אותנו אבל הדבר לא עולה בידו, הוא מבין שחיים שלום נמצא ברגעים האחרונים לחייו, הוא מחליט לעשות את הכל כדי לאשפז את חיים שלום ואולי בזכות זאת משמים יעריפו עליו גשמי ברכה והשידוך שהוא כה מצפה לו יגיע במהרה.

יונטי ניסה את מזלו בשניה, הוא יצא לחוץ לבחוק אולי ימצא איזה רכב, הפעם האיר לו המזל, הגשם פסק לחלוטין, היה יותר קל לעמוד ברחוב ולחכות עד שימצא איזה רכב מזדמן, המתנה זו השתלמה, אחרי מחצית השעה הצליח למצוא אדם טוב לב שהסכים לקחת את חיים שלום המעולף על גבי הטרנטה שלו.

לא היה זה מבצע פשוט להכניס אדם חסר הכרה למכונית כזו, מאמצים רבים נדרשו כדי להכניסו לרכב הקטן בלי לשבור את אחד מאבריו, רק לאחר מספר תמרונים הצליחו להכניסו במצב של ישיבה, הם נאלצו לקשור אותו היטב, שלא ישמט ארצה ויחבט בכל חלקי גופו מתנודות הרכב המיושן שנאלץ לתמוך במומחיות בסמטאותיה הצרות של מאה שערים, ליונטי לא נותר מקום ראוי לשמו לשבת, כדי שאף הוא יוכל להיכנס למכונית, היה עליו לעבור מסכת מירוק נוראה, הוא חש את גבו האציל תפוס לחלוטין, בשל הצפיפות הנוראה. הבחור המפונק שלא סבל מעולם ממיחושים עבר מסכת מירוק, כשעשה לראשונה טובה עבור יצור אנוש.

אוח אוח אק לייד געפערליך פון פיין, אני סובל מאד מיסורים נאק יונטי כשפניו מביעות את יסוריו הקשים.

"מצוה שנקנית ביסורים מכפרת על הרבה עוונות" הפטיר הנהג שהציג את עצמו בשם מנחם שלוסברג תוך שהוא מנסה להגיע לרחוב הנביאים בו שוכן בית החולים, הכבישים היו מוצפים וקשה היה לנוע בהם.

"איפה מצאת את האמלל? התעניין מתוך סקרנות, החולה שלך נראה כמעט מת לחלוטין, אני מקוה שנגיע בדקה הנכונה לבית החולים, כזה חולה צריך להעביר ברכב יותר נאות מהסוס שלי, הוא זקוק לאלונקה וטיפול החיאה, יש לי מעט ידע ברפואה ואני אומר לך שיש לו זלקת ריאות חריפה, יתכן אפילו בשני צדדים, אני לא נותן לו יותר מיממה אולי שתים, לא מעבר לזה".

"אל תאמר לי דברים כאלו, נבהל יונטי, אני לא מסוגל לטפל במת מצווה, זה למעלה מכוחותיי להיות אחראי לקבורה של אדם, מעדיף להתעסק עם אנשים חיים".

"אנחנו לא בוחרים לעצמנו מצוות, קודם מנסים להציל חיים, אם תצליח בכך, קנית את העולם הבא שלך, כל המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, אבל אם חלילה וחס הלה לא יעמוד מחוליו, גם אז תקיים מצוה גדולה, אתה יודע מה שכרו של מי שמתעסק במת מצווה? אין לך כל מושג בזה! כי אם היית יודע, היית מתפלל שבכל יום יזדמנו לך חמישה כאלו. חס ושלום.

ברגע שאדם מת אין דבר חשוב יותר בשבילו, רק להגיע לקבר ישראל מה שיותר מהר, אם ניתן היה צריכים היו לקבורו עוד באותו רגע כשגופו עדיין חם, מרגע שנקבע המוות בלי כל ספק, צריכים ישר לטהרו ולקבורו, אבל אי אפשר, צריכים לארגן לויה נכבדה כדי לחלוק כבוד למת וגם לזכות את האנשים שיוכלו להיפרד מהמנוח שהיה קרוב חבר וידיד כל החיים, אבל מת מצווה אין לו את הפריווילגיה הזו, אז מי שגומל עם הנפטר האלמוני את החסד ומביאו במהירות לקבר ישראל קונה לעצמו פרקליט גדול שימליץ עליו לעולם הבא, אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא.

יונטי רעד בכל גופו למשמע הבשורה המכובדת בו הוא עומד להיות מתעסק בקבורת מת ועוד של מי.

"יונגערמאן (אבך) למה אתה מפחד? אני אישית קברתי כבר שלושה מתי מצווה ושמוח בכך מאד, אבל אם אתה מפחד מגודל המשימה, אהיה אני זה שאקח את המצוה על כתפי בשמחה רבה. אבל ראשית צריכים לדעת בכלל אם הוא מועמד להיות מת מצווה, אולי יש לו קרוב או גואל ומצווה ליידע את משפחתו שתטפל בו".

יונטי נרעד, הוא לא אהב את הדרשה וחקירה של הנהג האלמוני, הוא מעדיף מה שפחות להתעסק עם פרטים. שניה לאחר מיכן התעשת ובדה לו סיפור, בהתרגשות מעושה.

"עברתי במקום וראיתי איזה גבר שוכב מחוסר הכרה ליד המחסן הזה, כנראה שהוא מצא במקום מסתור מהגשמים, ניסיתי לעורר אבל לא הצלחתי, הבנתי שאם לא אעשה מעשה הוא עלול למות בידי, לבי הרחום לא נתן לו למות, לכן יצאתי בגשם סוער לחפש איזה רכב שיעביר אותו לבית החולים, אתה לא יודע כמה זמן עמדת בחוץ עד שהגשמים פסקו, נס שהגעתי ברגע האחרון, אחרת היו לך כאן שני מתי מצווה, יכולת להגדיל את הצל'ש שלך"

"חח אתה בדיחן מעולה, אבל לא צריך להגזים, לא מתים מהגשם הירושלמי כל כך מהר, אתה לא נראה לי אחוז כפן כמסכן הזה, אתה לבוש היטב ומוגן מהקור הצורב, אף שהק רטוב לחלוטין עדיין איך בסכנה, אבל הבה לא נפחית מהמעשה הטוב שעשית, אתה בעל מסירות נפש עצומה כאחד מקמאי זה ממש ראוי לציון, עליך צריך לומר בשבת...וכל העוסקים באמונה הקב"ה ישלם שכרם, בעזרת השי"ת ימלאו כל משאלות לבך לטובה אמן סלה".

יונטי שמח מאש על הברכה, למרות שכבר היה חזק מדת, כרחוק מזרח למערב, אבל האמין בברכות, שריד מבית אבא, יש לו עד שמעיד עליו שהוא עשה מעשה חסד עצום במסירות נפש שלא תאומן ושכרו לא יקופת, הוא יקבל בקרוב את משאלתו האחת, לבוא בברית הנישואין.

הרכב הגיע לבית החולים "ביקור חולים" המכונית עצרה לא הרחק מפתח בית החולים, הנהג הלך להזעיק צוות אחים שיעזרו לו להעביר את חיים שלום בצורה מקצועית. כעבור שתי דקות הגיעו שני אחים גברתיים מצוידיים באלונקה, הם העבירו בזהירות את חיים שלום ששכב כל אותה העת חסר הכרה, הם הביאו אותו לחדר המיון, רופא הוזעק בדחיפות יחד עם עוד שני אסיסטנטים (מתמחים) שהיו זמינים, תיכף ומיד החלו לבצע החייאה בחולה.

ברגעים הראשונים היה נראה המצב נואש לחלוטין, הגוף כמעט ולא הגיב, הדופק היה חלוש ביותר כמעט לא הורגש, הוא לא הגיב לכל העיסויים, דומה שכבר נפח את נשמתו העלוכה בלי שאיש ירגיש בכך. יונטי שעמד בצד חשב שבעוד כמה דקות יודיעו לו על מותו של חיים שלום האומלל.

אני לא מתכוון לשלם על קבורתו, גמלה בבלו ההחלטה, יש כבר מתנדב אחד שיטפל בכל העניין, הוא לא הרפה מבט ממנחם שלוסברג, שלא יברח לו באמצע ויניח לו להתמודד לבד עם הקבורה.

אך אחרי כעשרים דקות החל גופו של חיים להגיב, סימני חיות ראשוניים החלו להיראות, הצוות המשיך בטיפול במגמה לייצב את מצבו, הם העבירוהו לחדר טיפול נמרץ, נלחמים על חייו, יונטי היה בחוץ בכל אותה עת מתוח כוסס את ציפורניו, לראשונה היה אכפת לו ממצבו של חיים שלום, הוא הדחיק את כל רגשותיו השליליים שהיו לו כלפיו, הוא חשב לעצמו, הוא יותר אומלל ממני, לו אין סיכוי גם אם יחיה, עלף לשמוח שאתה לא נמצא מתחת לסכיניו של מלאך המוות וגם יש לך כסף בשפע.

אחרי שעה יצא הרופא עם חיוך על פניו, הוא טפח על שכמו של יונטי ואמר לו: "תדע לך שבזכותך הבחור נמצא בעולם, אם היית מאחר מעט יותר, יתכן שלא היה נותר רק לקבוע את מותו של האומלל, הבחור נמצא במצב של "תת תזונה" הוא לא אכל אוכל ראוי תקופה ארוכה מאד, כמו כן שתי ריאותיו מוחלקות, הוא גם סובל מקדחת שמוצצת את כל החיוניות שבגופו, נראה ששהה ברחוב או באיזה חדר מדרגות תקופה ארוכה, גופו הופקר לפגעי הזמן וכעת זה מתפרץ החוצה.

מצבו כרגע קשה אבל יציב, יש לו כנראה איזה מלאך או מליץ יושר בשמים ששומר עליו, חשתי אך אני נאבק עם מלאך המוות, הוא אחז בו בכל כוחו, כמעט וראיתי את נשמתו נפרדת מגופו, אבל בס"ד מלאכי רחמים המליצו עליו והוא מתחיל להתאושש מעט, הוא עדיין חסר הכרה, אבל אני מאמין שבעה"ת יצא מכלל סכנה".

יונטי הרגיש סיפוק רב, הוא עשה משהו אלטרואיסטי (התנדבות שנובעת מאהבת הזולת) לראשונה בחייו עשה פעולת חסד למען אחרים, במסירות נפש ממש, עתה עליו לקצור את הפירות, אולי מיד כשיגיע לביתו יקבל איזו הצעה רלבנטית.

כשעמד לצאת לביתו, עצר אותו פקיד המיון, יקה ממושקף עם זקן צהבהב וביקשו למסור פרטים על החולה.

"מה זה חשוב לך כל כך? אני בלי נדר אחראי על החולה, אם צריכים לשלם על הטיפול אני הכתובת" השיב יונטי קצר רוח.

"אין כזה דבר, אין חולה שמגיע לאשפוז בלי שיש לנו עליו פרטים מינימליים, אתן לך משל, אם חלילה וחס הבחור יפח את נשמתו הוא פשוט יהיה מת מצוה, איש לא ידע מי הוא היה, הוא עלול לעגן אשה רח"ל, יתכן שיש גם ילדים, גם עליהם רחמנות עצומה, הם לא ידעו כלל על אביהם ולא יהיה מי שיגדל אותם, לכאב היתמות יתוסף כאב מיותר שהבעל והאבא נעלם ואיננו.

היה לנו לא מזמן אדם כזה שהגיע לבית חולים בכוחות עצמו, הוא סיפר לנו שאכל אוכל מקולקל ויש לו הרגשה שקיבתו מורעלת כי תיכף לזה התחיל לחוש כאבים איומים בבטנו, הוא חושש מאד לחייו, הוא מבקש שיעשו לו שטיפת קיבה מהירה כדי להציל את חייו. עוד לפני שהספיק למסור לנו את פרטיו האישיים התמוטט לנגד עינינו ומת.

לצערנו הרב לא היו עליו שום פרטים מזהים, פניו לא היו מוכרים לאיש, הבאנו את כל מי שרק יכולנו בניסיון לזהות את הנפטר, תלינו בבתי כנסיות הגדולים פתקים ניסיון לתת תיאורים מדויקים על המת, ביקשנו מהציבור שיבוא לעשות זיהוי, אבל כל מאמצינו כשלו, איש לא נעתר, המת הוא מת מצווה לכל הדעות, מה עלינו לעשות עמו? אולי ישנם אשה וילדים באיזו פינה רחוקה, חשבנו שאם יש כאלו ודאי הם מחפשים אחריו, יתכן שישאלו בכל בתי החולים שבירושלים.

כדי שפניו לא יושחתו ושלא יאכל גופו היינו צריכים להכניס אותו למקפיא, יש ברשותנו שני מקפיאים קטנים ואין בהם מקום רק לאירוח זמני. עוברים להם יומיים שלושה ואין תגובה כאילו היהודי הזה בא מהירח, לא היה את מי להזעיק, האומלל שכב אצלנו במקפיא כחודשיים וחצי, אני באופן אישי הפכתי עולמות בגלל צער הנשמה שסובלת כל עוד לא הגיעה לקבר ישראל, בסוף מחוסר ברירה פנינו לרב יצחק כהן בנו של רב יוסף כהן מיסד בית החולים, רב יצחק הוא גאון עצום בתורה ומשמש לנו כפוסק, הוא החליט כי פרק זמן זה אומר שאם עד עתה לא בא אדם לשאול אודותיו, אין לחוש שיבוא מישהו לשאול עליו. לקחתי את הנפטר יחד עם חבר והבאתי אותו למנוחת עולמים בחלקת מתי מצוה.

לא מזמן הגיע לפתע אדם שסיפר שבא מארה"ב, הוא לבקר את אחיו שהוא גלמוד לגמרי, הוא בא לביתו ומצאו נעול, הוא התגורר באחרונה בבית חד קומתי בלי שכנים, כך שלא יכול היה לשאול איש מהם מתי ראוהו לאחרונה, הוא הלך לשאול עליו

